

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ - ΝΟΜΑΡΧΟΥ

Δελτίο (αρχ.) καταβ.

ΓΙΩΡΓΟΣ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗΣ	2217144
Κεντ. 6665 8	
Τηλ. 22132 (0331)	
Κατ. του σπιτιού 23476	
00 ΒΕΡΟΙΑ	

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΑΡΘΡΑ

Β'

« ... Όταν τ'ασκίαζε ή φοβέρα ... »
(Ματιές στην έλληνική πραγματικότητα
στά χρόνια 1967-1974)

9495

0

ΚΑΤΕΡΙΝΗ

1974

ΔΩΡΕΑ

Γιούργου Χ. Χιονίδη

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ
Αριθμός εισαγωγής 71428
Ποσότητα εισαγωγής 8-4-95
Αξιωματικός αριθμός 320.9495

Τ12Β

πλ

(122) ✓
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ - ΝΟΜΑΡΧΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΑΡΘΡΑ

Β'

« ... Όταν τ'άσκιαζε ή φοβέρα ... »
(Ματιές στην ελληνική πραγματικότητα
στά χρόνια 1967-1974)

ΚΑΤΕΡΙΝΗ

1974

ΠΡΟΛΟΓΟΜΕΝΑ

Πολλοί φίλοι μου συνέστησαν νά ανατυπώσω τὰ σπουδαιότερα ἄρθρα, πού δημοσίευσα, στήν ἐβδομαδιαία ἐφημερίδα τῆς Βεροίας «Φρουρός τῆς Ἡμαθίας», στά χρόνια τῆς ἐσωτερικῆς κατοχῆς (1967—1974).

Ἀποδέχτηκα τήν σχετική πρόταση, ἐπειδή πιστεύω ὅτι τὸ βιβλιαράκι αὐτὸ θά εἶναι ὠφέλιμο γιά νά θυμίζῃ στόν σημερινό ἀναγνώστη τίς δύσκολες στιγμές πού ἔζησε, ἐνῶ στούς νεώτερους θά δώσῃ τήν εὐκαιρία νά σκεφθοῦν πόσα προβλήματα δημιουργεῖ μία παρόμοια ἐκτροπή.

Εἶναι ἀλήθεια, πώς τὰ κείμενα, πού ἀναδημοσιεύονται ἐδῶ, δέν ἀποτελοῦν θεωρητικό πολιτικό δοκίμιο, μέ τήν ἀπαιτούμενη συνοχή, ἀλλά (μαζί μέ πολλά ἄλλα) ἦταν μιὰ μικρή δέσμη φωτός, ὅταν ὅλα τᾶσκιαζε ἡ φοβέρα καί τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά...

Γιά τὸ δεύτερο ἄρθρο ἔγινε προκαταρκτική ἐξέταση ἀπό τὸν κ. Εἰσαγγελέα Βεροίας (μετὰ ἀπὸ σχετική μνηυτήρια ἀναφορά τοῦ Τμήματος Ἀσφαλείας, πού κινήθηκε μέ πρωτοβουλία τοῦ Β' Σ.Σ.), ἐξετάσθησαν πολλοί μάρτυρες (διωρισμένοι πρόεδροι συλλόγων κ.ἄ.), γιά τὸ ἂν προκάλεσε τοῦτο φόβο καί ἀνησυχία κ.τ.λ. καί, μετὰ ἀπὸ πολλές ἀμφιταλαντεύσεις καί ἀνακρίσεις, ἡ ὑπόθεση κατέληξε στὸ ἀρχεῖο, ἀφοῦ ἀσχολήθηκε ἐπὶ μῆνες καί ὁ κ. Εἰσαγγελέας Ἐφετῶν. Ἐπίσης γιά τήν πρώτη νεκρολογία τοῦ Γ. Παπανδρέου (ἀριθ. 10) ἐκλήθηκα ἀπὸ τὸν τότε ταξίαρχο—ὑποδιοικητῆ τοῦ Β' Σ.Σ., μέ τὸν ὁποῖο εἶχα διεξοδική καί ἐντονη συζήτηση. Ἐτοιμάσθηκε ὁ φάκελλος γιά τήν ἐκτόπισή μου (γιατί—ὅπως μοῦ εἶπε—ἤμουν ὁ μόνος, σ' ὀλόκληρη τήν Ἑλλάδα, πού τόλμησα νά νεκρολογήσω τὸν ἀρχηγὸ τῆς Ε.Κ.), πού θά γινόταν πραγματικότητα, ἂν δὲν ἐλάμβανε ἀντίθετη θέση ὁ τότε Εἰσαγγελέας Βεροίας καί μέλος τῆς σχετικῆς ἑπιτροπῆς, ὁ ἄξιος Ἀθανάσιος Πεταλαῆς, πού πέθανε, ἀπρόσμενα, τόσο νέος.

Τέλος, τὸ βιβλιαράκι μου ἀφιερῶνω στὰ θύματα τῆς ἐπταετίας καί σ' ὄσους (ἀνώνυμα ἢ ἐπώνυμα) μου συμπαραστάθηκαν στίς δύσκολες ἐκεῖνες στιγμές, ὅπως καί στούς ἰδιοκτῆτες τῆς ἐφημερίδας κ.κ. Γιάννη Σπανίδη καί Χαράλαμπο Ξανθόπουλο, πού ταλαιπωρήθηκαν μαζί μου, δειχνοντάς μου ἀπερίριστη ἐμπιστοσύνη.

Κατερίνη, 28 Αὐγούστου 1974

1.

Ὁ ἄξιος πολιτικός...

Ἀπὸ τὴν στιγμή πού οἱ ἄνθρωποι ὠργανώθηκαν σέ ομάδες, προέκυψε καί ἡ ἀνάγκη νά ὑπάρχουν ἡγέτες, ἀρχηγοί, πολιτικοί. Στό διάβα τῶν αἰώνων ὑπῆρξαν ἄπειροι ἄνθρωποι πού ἔπαιξαν ἓνα τέτοιο ρόλο, μὰ ἐλάχιστοι μονάχα κατώρθωσαν νά διασωθοῦν, νά μείνουν στήν ἱστορία, σάν ξεχωριστές, ἀξιόλογες προσωπικότητες, ἐνῶ οἱ περισσότεροι διαδραμάτισαν τόν ρόλο τῶν ὀλιγοστιγμῶν ρουκετῶν, πού γιά λίγο φώτισαν τὸ στερέωμα, ἢ τῶν πυρολαμπίδων, πού τὸ ἐλάχιστο φῶς τους διατηρήθηκε περισσότερο μὰ δὲν ἄρκεσε γιά νά διαλύσῃ τὴν μαυρίλα τοῦ σκοταδιοῦ. Αὐτὴ εἶναι ἡ τιμωρία τῶν μικροτήτων καί τῶν ἀσημοτήτων, γιατί ὅλους μποροῦν, ἴσως, νά κοροϊδεύσουν, μὰ ὄχι καί τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια...

Εὐλογο, λοιπόν, γεννιέται τὸ ἐρώτημα, γιατί ἰσχύει αὐτός ὁ ἀπαισιόδοξος κανόνας, καί ἂν, κατόπιν τούτου, δὲν εἶναι καθαρὴ ματαιοπονία κάθε προσπάθεια;

Εἶναι ἓνα αἰώνιο, δύσκολο πρόβλημα, πού προκαλεῖ πολλές ἀμφιβολίες, ἀπογοητεύσεις καί ψυχικὲς καταπτώσεις. Εἶναι ἓνα σύνθετο ζήτημα πού ὅλους μᾶς ἀπασχολεῖ. (Τελευταῖα εἶχα τὴν... χιλιοστὴ ἀφορμὴ γιά μιὰ πολὺωρη συζήτηση, μὲ πολλοὺς φίλους, καί ἰδιαίτερα μὲ ἓνα πολὺ ἀγαπητὸ μου πρόσωπο...).

Μὰ δὲν θὰ μακρηγορήσω, ὥστε νά ἐξετάσω διεξοδικά τὸ θέμα σ' ὅλες τίς διαστάσεις του, γιατί οὔτε ὁ χῶρος οὔτε ὁ χρόνος ἀρκοῦν. Ἔτσι θὰ ἰχνηλατήσω ἀπλῶς τὸν δρόμο, πού ἀνοίξανε οἱ συζητήσεις, γιατί, ἔτσι, ἴσως, προβληματίσω μερικοὺς ὑποψήφιους ἢ καί ψηφοφόρους...

Ὁ πολιτικός (ἢ ὁ ἡγέτης γενικώτερα) μοιάζει μὲ τὸν ποιητὴ, πού (ὅπως εἶπε ὁ Κικέρων) γεννιέται καί δὲν γίνεται.

Οἱ ἄνθρωποι χωρίζονται σέ πολλὲς κατηγορίες, ἀνάλογα

μέ τό ειδικώτερο πρῶσμα ἐρεύνης πού χρησιμοποιεῖται. Στήν περίπτωσή μας κριτήριο εἶναι ἡ ψυχοπνευματική σύνθεση τῶν ἀνθρώπων. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι—ἄτομα καί ἄνθρωποι—σύνολο.

Ἄνθρωποι, πού νομίζουν ὅτι ὅλα γύρω τους ἔγιναν μονάχα γιά νά ὑπηρετοῦν τόν ἑαυτοῦλη τους, τίς ὁποιοσδήποτε θελήσεις καί ἐπιθυμίες τους. "Ὀλη ἡ ζωή τους εἶναι ἓνα παιχνίδι ναρκισσισμοῦ. Τέτιοι τύποι πολιτεύονται μονάχα γιά νά ἀπολαύσουν, νά πάρουν, νά εἰσπράξουν χειροκροτήματα, ἐπευφημίες, τιμές, καί εἶναι ἔτοιμοι νά πληρώσουν μέ ὅ,τιδήποτε, νά πουλήσουν ἢ νά ὑποθηκεύσουν ἀκόμη καί τήν συνειδησή τους, νά ἀλλάξουν στρατόπεδα καί θέσεις, γιὰτί τό μόνο στο ὁποῖο πραγματικά πιστεύουν εἶναι ὁ ἑαυτός τους καί ἡ «μεγαλοφυΐα» τους. Εἶναι οἱ δημαγωγοί, τὰ ἀνθρωπάκια, οἱ ἄσημοι, καί συχνά ὁ φυσικός θάνατός τους ἔρχεται μετὰ τήν οὐσιαστική ἀνυπαρξία τους πού προηγεῖται ..

Μά, εὐτυχῶς, ὑπάρχουν καί ἄνθρωποι πού ζοῦν καί ἀναπνέουν μέ μοναδικό σκοπό νά προσφερθοῦν, νά δοθοῦν στόν λαό. Τοῦ λέγουν τήν ἀλήθεια, προσπαθοῦν νά τοῦ γίνων ὠφέλιμοι καί ὄχι εὐχάριστοι, σηκώνοντας τό μεγάλο βάρος τοῦ νά πορεύονται ἐναντία στό ρεῦμα, χωρίς νά εἶναι ἐξ ἐπαγγέλματος ἀντιρρητίες. Ἄναμειγνύονται στά κοινά γιὰτί τοῦς ὠθεῖ σέ τοῦτο μιᾶ ἀνώτερη, ἀκατανίκητη ἐσωτερική παρόρμηση, μιᾶ φλόγα, ἓνας ὕψηλός πυρετός.

Τό ἰσοζύγιο πληρωμῶν τους εἶναι πάντα ἐνεργητικό, γιὰτί δίνουν ὁπωσδήποτε περισσότερα καί παίρνουν λιγώτερα. (Δέν πρόκειται, στήν κυριολεξία, γιά ἰσοζύγιο, γιὰτί γέρνει συνεχῶς μονόπλευρα, εἰς βάρος τους). Ἄλλά ὁ ἄξιος πολιτικός μοιάζει μέ λαμπάδα πού φωτίζει τοῦς γύρω της, μά ἡ ἴδια ὀλοένα λυώνει...

Καί οἱ συχνές ταπεινώσεις, ἡ ἔλλειψη ἀναγνωρίσεως, οἱ πράξεις ἀγνωμοσύνης τῶν πολιτῶν γιά ἓναν ἀδικούμενο Ἄριστειδη, πού ζητεῖται «ὁ ἐξοστραχισμός» του, γιὰτί ἔγινε κουραστικά δίκαιος;

Ἄνήκουν, δυστυχῶς, καί αὐτά στήν σκληρή μοῖρα τοῦ πολιτικοῦ. Θυμίζουν τά ἄδικα πιθήματα τοῦ Χαρ. Τρικούπη ἢ τοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου στόν Γολγοθᾶ τῆς ἡγεσίας, στόν Καύκασο τῆς πολιτικῆς. Γι' αὐτό σημειώθηκε, πῶς πολιτική σημαίνει προσφορά καί θυσία...

Πραγματικά ἄξιος πολιτικός εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού αὐτοα-

παλλοτριώνει τόν ἑαυτὸ του, στερεῖται τις μικρὲς χηρὲς τοῦ ἀπλοῦ ἀνθρώπου, ἀγοράζοντας ἐλπίδες, γυρεύοντας νὰ ἰκανοποιηθῆ μετὴν ἀντιπαροχὴ τῆς ὑπέρτατης ἠθικῆς ἰκανοποιήσεως, πού νοιώθει στίς λίγες εὐτυχισμένες στιγμὲς τῆς ὀμαδικῆς παρακρούσεως, ὅταν τὰ πλήθη τὸν ἐπευφημοῦν ἢ ὅταν, τέλος, ἀργοπεθαίνει μετὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ ἱστορία θά τόν δικαιώσῃ γιὰ τὴν προκαταβολή καὶ τὴν ἀλλοτριώση ὄλου τοῦ εἶναι του, γιὰ τὴν θυσία του στό βωμὸ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου...

Αὐτὸς εἶναι ὁ προορισμὸς τοῦ ψυχικὰ καὶ πνευματικὰ ὠλοκληρωμένου πολιτικοῦ, πού δέν μετράει τί «τόν συμφέρει», πού ἐνεργεῖ ἔτσι, γιὰτί μόνο μετὰ τὸν τρόπο ἰκανοποιεῖται, μιὰ καὶ ἔχει τὸ δυσμενὲς προνόμιο νὰ γεννηθῆ ἡγέτης. Εἶναι ὁ δυσκολώτερος ρόλος πού καλεῖται νὰ παίξῃ ἄνθρωπος, γιὰτί πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἰκανότητα νὰ προβλέπῃ τὸ μέλλον, καὶ νὰ ἀντιλαμβάνεται τὸ δυνατό («ἐφικτόν») παρὸν. Νὰ ἀγωνίζεται ἀδιάκοπα, ἀδιαμαρτύρητα, χωρὶς βέβαια ρωμαντικούς Δονκιωτισμούς. Χρειάζεται νὰ ἔχῃ πλήρη καὶ σταθερὸ ἰδεολογικὸ ἐξοπλισμό, γιὰ νὰ μὴ καταλήξῃ σὲ Ἴκαρο ἢ σὲ ἀπαισιόδοξο, πού γρήγορα ἀπογοητεύεται, νομίζοντας, πὼς μάταια τοῦ ἀνατέθηκε νὰ γεμίσῃ τὸν τρῦπιο «πίθον τῶν Δαναῖδων», μήτε σὲ Ἰούδα ἢ σὲ Ἐφιάλτη. Καὶ τοῦτο θά τὸ κατορθώσῃ μονάχα ἂν ἀποφασιστικὰ δεχθῆ τὴν μοῖρα του, ἂν κατανοήσῃ (χωρὶς ἐπιπολαιότητες) τὸν δύσκολο μὰ καὶ τόσο μεγάλο σκοπὸ του, ἂν κατάλληλα ἐξοπλιστῆ μετὰ ἐπιμονὴ καὶ ὑπομονή, ἂν συνειδητοποιήσῃ τὸν προορισμὸ τοῦ ἀξίου πολιτικοῦ, πού εἶναι—ὅπως σημειώθηκε—νὰ προσφέρῃ, νὰ ἀναλωθῆ στὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ κοινοῦ καλοῦ καὶ ὄχι νὰ καρπωθῆ. Ἀκόμα πρέπει νὰ μὴ συγχέῃ αὐτὸ πού θέλει μετὰ ἐκεῖνο πού μπορεῖ, οὔτε νὰ ξεχνᾷ ὅτι οἱ λαοὶ δέν κάμνουν ἄλματα καὶ μάλιστα σὲ σύντομο χρόνον καὶ μετὰ τὴν βοήθεια μόνο ἑνὸς προπονητοῦ. Ἡ πρόοδος εἶναι ἡ συνισταμένη τῶν προσπαθειῶν πολλῶν, μετὰ τὴν καθοδήγησιν ἀξίων ἡγετῶν, στὸ πέρασμα αἰώνων. Ὁφείλει, λοιπὸν, νὰ προσφέρῃ τὴν συμβολὴν του χωρὶς νὰ τὴν ὑπερεκτιμᾷ μὰ οὔτε καὶ νὰ τὴν ὑποτιμᾷ, γιὰτί πολλοὶ μικροὶ κόκκοι ἄμμου κάμνουν τις ἀπέραντες ἀμμουδιές, ἅπειρες σταγόνες νεροῦ τοὺς ὠκεανούς, πολλὰ λιθάρια τὸ οἰκοδόμημα καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι μαζί τὸν πολιτισμὸ, ὅταν ἔχουν μπροστά τους ἀξιους ἡγέτες.

(930)12-11-73)

2.

Χαιρετισμός στους φοιτητές...

Είμαστε πιά πιόνια στά άρπαχτικά χέρια τῆς «καταναλωτικῆς κοινωνίας». Αὐξήθηκαν βέβαια οἱ δυνατότητες γιά τήν ἀπόλαυση τῶν ἀγαθῶν, μά ἔτσι δέν γινήκαμε πιό εὐτυχισμένοι, μά καί ἐξαρτιώμαστε ὀλοένα καί περισσότερο ἀπό ἓνα μεγαλύτερο πλῆθος ἀναγκῶν καί «θέλω», δηλαδή γίναμε περισσότερο δοῦλοι!! Ξεκινήσαμε γιά νά ἀποκτήσουμε ἰσότητα, στήν δημιουργία καί στήν διατήρηση ἴδιων εὐκαιριῶν γιά όλους τοὺς ἀνθρώπους, μά καταλήξαμε σέ ἀνικανοποίητα, νευρικά καί φοβισμένα πλάσματα, πού ἀπεγνωσμένα πασχίζουν γιά νά ἀπολαύσουν ὅσο τό δυνατό περισσότερο, μέ τίς λιγώτερες δυνατὸν θυσίες. Ἡ εὐκολη καλοζῶτα καί τὰ στενά, μωροφιλλόδοξα καί ματαιόδοξα, ἀτομικά σχέδιά μας, ἔγινον τὸ ἄπιαστο ὄνειρο, τὸ ἰδανικό, μά καί ὁ δυνάστης, ὁ τύραννός μας...

Ἔτσι μάθαμε πιά νά κρύβουμε τὰ πραγματικά συναισθήματα καί τίς σκέψεις μας, ἀδιαφορῶντας γιά τήν τύχη τοῦ λαοῦ μας, μέ ἀντάλλαγμα τήν ἀτομική ἡσυχία μας, τήν ἐπιδίωξη νά εἴμαστε φίλοι ἢ ἀνεκτοί στους ὅποιουσδήποτε, ἀπρόσκλητους ἐξουσιαστές τῆς ἀρχῆς, γιά νά μή χάσουμε ὅσα ἔχουμε ἢ νομίζουμε ὅτι ἔχουμε ἢ ὅσα θέλουμε καί πιστεύουμε πώς θά ἀποκτήσουμε. Μά ἔτσι χάσαμε τόν ἴδιο τόν ἑαυτό μας, δέν ξεχωρίζουμε πιά ὁ ἓνας ἀπό τὸν ἄλλο, γίναμε ὅμοιοι, ἄβουλοι κήκκοι σέ σωρὸ ἄμμου καί ἡ ἰσότητα (στήν ἀδιαφορία καί στήν ἀπόλαυση) μεταβλήθηκε σέ ἰσοπέδωση τῶν πάντων, πού εἶναι ἡ πιό ἀνυπόφορη ἀνισότητα...

* * *

Καί δέν χρειαζόταν νά καταφύγουμε στὸν Σόλωνα, γιά νά θυμηθοῦμε, πώς ὅποιος πολίτης δέν ἀνακατεύεται, δέν ἐνδιαφέρεται γιά τὰ κοινὰ εἶναι ἄχρηστος, καί ἡ πολιτεία, ὅπου ἀνήκει, καταδικασμένη σέ μαρασμό, γιατί ἡ σημερινή πραγμα-

τικότητα είναι ολοφάνερη και η κατάληξη γνωστή των κρατών, όπου οι πολίτες ζούν και αναπνέουν μονάχα για τον «εαυτούλη τους». Τοῦτο βέβαια «βολεῦει» τούς κατόχους τῆς ἐξουσίας, γιατί ἔτσι μπορούν ἀνενόχλητοι νὰ συνεχίζουν τό «ἔθνοσωτήριο» ἔργο τους, μὰ προοιωνίζει τήν ὀπισθοδρόμηση τοῦ Ἑθνους, μιά και δέν εἶναι δυνατό νά ὑπάρξῃ ἀληθινά ἐξελιγμένο κράτος, χωρίς ἀτομικές, πολιτικές και κοινωνικές ἐλευθερίες και δικαιώματα, γιατί ἀργά ἢ γρήγορα θά κληθοῦν οἱ πολλοί νά πληρώσουν τὰ πολλά σφάλματα τῶν ὀλίγων ἢ τοῦ ἑνός (Χίτλερ, Μουσολίνι κ.τ.λ.). Τά κράτη προοδεύουν πραγματικά μονάχα ὅπου ὑπάρχει ὁ διάλογος, ὅπου οἱ πολλοί ἔχουν γνώμη, ὅπου μπορούν νά ὀρίζουν τήν τύχη τους. Καί ἂν οἱ παροδικές, ὀλιγόχρονες διακοπές εἶναι συζητήσιμο «ἀναγκαῖο κακό», ἢ κατάληψη και ἢ μακρόχρονη «έτσιθελική» διατήρηση τῆς ἐξουσίας εἶναι ὀλέθριες γιά τά πραγματικά συμφέροντα τοῦ λαοῦ, γιατί τόν ἀναγκάζουν νά ὀμιλῇ μονάχα μέ τήν σιωπή του και ὕστερα μέ τήν ἀδιαφορία του. Ἄλλά ἡ κατάσταση αὐτή (τῆς σιωπῆς και τῆς ἀδιαφορίας) δέν εἶναι πρόδος, οὔτε ἀπλή στασιμότητα, ἀλλά ἀναμφισβήτητη ὀπισθοδρόμηση. Καί ὅταν λέμε πρόδος ἢ ὀπισθοδρόμηση δέν ἐννοοῦμε τήν ὕλική μονάχα, ἀλλά ἰδιαίτερα τήν ψυχοπνευματική, τήν πολιτική και πολιτιστική, γιατί (θά τό ξαναποῦμε ὀτι) και ἡ στρατοκρατούμενη ἀρχαία Σπάρτη παρουςίασε πειθαρχία και ὕλική πρόδος μὰ μόνο ἢ δημοκρατική Ἄθῆνα δημιούργησε τήν αἰώνια δόξα τοῦ χρυσοῦ αἵωνο τοῦ Ἑλληνισμοῦ...

* * *

Μᾶς εἶχε ἀπελπίσει ἡ πλανεμένη σκέψη ὀτι και ἡ νεολαία μας εἶχε συνταυτισθῆ μέ τούς «καλοπερασιάκηδες» ἐνήλικους. Τά ἀνόητα πολλά μακριά μαλλιά, τά παρδαλά πουκάμισα, ἡ ποδοσφαιρομανία και ἡ περίτεχνα ἀτημέλητη ἐμφάνιση τῆς μᾶς γέμιζαν τήν ψυχῆ ἀφατη ἀπογοῆτευση γιά τό μέλλον τοῦ ἄτυχου τόπου μας.

Μὰ ἤρθαν τά τελευταῖα γεγονότα, ἡ θαρραλέα στάση τῆς πλειοψηφίας τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου γιά νά γκρεμίσουν τά δνεϊρα τῶν «κρατούντων» και τούς φόβους τούς δικούς μας, γιατί οἱ νέοι μας ἀπέδειξαν ὀτι, κάτω ἀπό τά ξενόγουστα ροῦχα τους, κρύβουν ἐλληνικώτατη λεβεντιά. Ἐκεῖνο λοιπόν πού δέν ἔκαμαν οἱ συμφερωντολόγοι καθηγητές τους (πού δέχτηκαν π.χ. νά κυβερνιῶνται ἀπό ἀνίδεους ἀπόστρατους ἀξιωματικούς) τό

άνελαβαν οί φοιτητές μας...

Στό έλπιδοφόρο τουτο κίνημα τών φοιτητῶν βλέπουμε δι τή έλληνική ψυχή δέν νεκρώθηκε μά ξαναγεννημένη (σάν τόν Φοίνικα, πού στρατεύθηκε κι αυτός, έδῶ και έξ χρόνια, σάν σύμβολο) έτοιμάζεται για νέους άγῶνες..

Τους ώνόμασαν βέβια «κομμουνιστές» (!!), αλλά οί λέξεις έχουν χάσει πιά τὸ νόημά τους, συχνά μάλιστα χρησιμοποιούνται για νά παραπλανήσουν, για νά κρύψουν και ὄχι για νά περιγράψουν καταστάσεις. Νά σημειώσουμε μονάχα, πώς δέν είναι δυνατό νά είναι κομμουνιστές ὅσοι πραγματικά άγαπούν τήν έλευθερία και τήν ανθρώπινη άξιοπρέπεια, πού δέν μπορούν νά ζήσουν τήν άποπνικτική άτμόσφαιρα του χερρότερου ὀλοκληρωτισμοῦ, πού είναι ὁ Κομμουνισμός; Και δέν είναι έθνικό έγκλημα νά ὀνομάζουμε κομμουνιστές τούς σημερινούς νέους μας, πού είναι άμόλυντοι από τέτοια μιάσματα, πού έχουν τὸ άπερίγραπτο προνόμιο ἥτι δέν έζησαν τίς σκοτεινές έκείνες μεταπολεμικές ἡμέρες;

* *

Άπ' αὐτή λοιπόν τήν μικρή γωνιά μας, ζώντας σέ έπαρχιακή πόλη, ὅπου ὁ συμβιβασμός, ἡ άνοχή και τὸ συμφέρον φκίνονται ἢ είναι πιδό χτυπητά γεγονότα, ὅπου τὰ σινικά τείχη τῆς άπομόνωσης ὑψώνονται ὑψηλότερα, ανταποδίδουμε στὸν φοιτητικό κόσμο (πού μᾶς ἔκανε έμβόλιο άισιοδοξίας) ὀλόθερμο, άγωνιστικό χαιρετισμό, με τήν έλπίδα ὅτι ἡ γενναία και έλπιδοφόρα συμπεριφορά του θα συνεχιστῆ άμείωτη, με σοβαρότητα, σύνεση και σωφροσύνη (χωρίς πράξεις βίας ἢ άντιβίας, χωρίς άπερίσκεπτες άκρότητες, ὅπως ταιριάζει σέ άληθινούς άγωνιστές, πού επιδιώκουν πραγματικά έθνικούς και ὑπερκομματικούς σκοπούς) μέχρι ὅτου «...κάνει ξαστεριά», για τήν τάξη τους και για ὀλόκληρο τὸν δύστυχο τουτον τόπο...

(893)26—2—1973)

ΡΟΣ

ΘΙΑΣ

ΔΕΥΤΕΡΑ

26

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1973

Έτος: 17ον. Λο. Φόλ. 893
ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΑΧ. 2
Χειρόγραφα δημοσιευμένα καί
μή είν επιστρέφοντα :

ΙΟΜΕΝΗ ΕΝ ΒΕΡΟΙΑ

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ...

Τοσ Διευθύντορ κ Γ. Χ. ΧΙΟΤΣΙΔΗ

Έφραστε πιά πόνια στά άρκα-
χικιά χέρια τής «καταναλωτικής
κοινωνίας». Αβέηθηκαν βέβαια οί
δυνατότητες γιά τήν άπόδραση
των άγνων, μά έτσι έν γινήκα-
με πιά εύτυχημένοι, μά και έξαρ-
τώμαστε όλοένα και περισσότερο
άπό ένα μεγαλύτερο πληθος άναγ-
κύν και «όύλων», δηλαδή γίναμε
περισσότερο δοϋλοι! Έσκήνησαμε
γιά νά άποκτήσουμε ισότητα, στην
δημιουργία και στην διατήρηση
ιδίων εύκαιρύν γιά άλλους τούς άν-
θρώπους, μά κατελήξαμε σέ άνι-
κανοποίητα, νευρικά και φοβισμέ-
να πλάσματα, πού άπαγορευμένα
πασχίζουν γιά νά άπολαύσουν όσο
τό δυνατά περισσότερο, μέ τίς λι-
γότερες δυνατέν υυσίες. 'Η εύκο-
λή καλοζωία και τά στενά, μωρο-
φιλόδοξα και ματαιόδοξα, άτομι-
κά σχέδιά μας, έγιναν τό άκτιστο
όνειρο, τό Ιστανικό, μά και ό δυνά
εις, ό τύρανός μας. .

Έτσι μάθεμε πιά νά κρέθουμε
τά πραγματικά συναισθήματα και
τίς σκέψεις μας, άδιαφορόντες
γιά τήν τάξη του λαοσ μας, μέ
αντάλλαγμα τήν άτομική ήσυχία
μας, τήν έπίδοξη νά εγίναστε φί-
λοι ή άνεκτοι στους άποισοδή-
τους, άπόρροκλητους έξουσιαστές
τής άρχής, γιά νά μή χάσουμε ό-
σα έχουμε ή νομίζουμε ότι έχουν

γιάτι (θά τό ξαναποθμε δι) και
ή στρατοκρατούμενη άρχαία Έπάρ
τη παρουσίασε περιθωρία και ύλι-
κή κρόδο μά μόνο ή δημοκρατι-
κή 'Αθήνα δημοόργησε τήν αιά-
νια δόξα του χρυσό αιώνα του
'Ελληνισμού...

Μας είχε άπελπίσει ή ελανεμέ-
νη σκέψη ότι και ή νεολαία μας
είχε συνταυτισθ ή μέ τούς «καλο-
περυσιάκηθε» άνήλικους. Τα ά-
νόητα κολλά μακριά μαλλιά, τά
παρδαλά κουκάμια, ή ποδοσφαι-
ρομανία και ή περίτεχνα άτημέ-
λιγη εμφάνισ ή της μάς γέμιζαν
τήν ψυχή άφρητη άπογοήτευση γιά
τό μέλλον του άτυχοσ τόκου μας.

Μά ήρθαν τά τελευταία γεγονό-
τα, ή θοιραλευ σιάση τής κλειο-
ψηφίας του φοιτητικού κόσμου,
γιά νά γραμίσουν τά δνείρα των
«κρατόδωναν» και τούς φόβους
τουσ δικούσ μας, γιάτι οί νέοι μας
άπέδειξαν ότι, κάτω άπό τά ξεό-
γουστα ρούχα τους, κρέθουν έλλη-
νικήτατη λεβεντιά. Έκείνο λοι-
πόν πού έν έκαμαν οί συμφορον-
τολόγοι καθηγητές τους (πού δέ-
χτηκαν π.χ. νά κυβερνιόνται άπό
άνέταους άπόστρατους άξιωματι-
κούσ) τό άνέλαβαν οί φοιτητές
μας...

Στό έπιλοφόρο τουτο κίνημα

με η οσα υελοουμε και πιστευουμε
πὸς θά ἀποκτησουμε. Μὰ ἔτσι χι
συμε τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ μας, δὲν
ἐκγορίζουμε πιά ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν
ἄλλο, γίνουμε ὅμοιοι, ἄβουλοὶ κὸς
κοὶ σὲ σωρὸ ἄμμου καὶ ἡ ἴσοτητα
(στὴν ἀδιαφορία καὶ στὴν ἀπόλυ-
ση) μεταβλήθηκε σὲ ἰσοπέδωση
τῶν πάντων, ποὺ εἶναι ἡ πιά ἀνυ-
πόφορη ἀνισότητα...

Καὶ δὲν χρειάζεταν νὰ καταφύ-
γουμε στὸν Σόλωνα, γιὰ νὰ θυμη-
θομε, πὸς ὁποῖος πολίτης δὲν ἀ-
νακατείνεται, δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ
τὴ κοινὰ εἶναι ἀχρηστος, καὶ ἡ
πολιτεία, ὅπου ἀνήκει, καταδικα-
σμένη σὲ μαρasmus, γιὰτὶ ἡ σημε-
ρινὴ πραγματικότητα εἶναι ὁλοπᾶ-
νηρὴ καὶ ἡ κατάληξη γνωστὴ τῶν
κρατῶν, ὅπου οἱ πολῖτες ζοῦν καὶ
ἀναπνεύουν μονάχα γιὰ τὸν «εαυ-
τοῦ τῶν». Τοῦτο βέβαια «βο-
λευεῖ» τοὺς κατόχους τῆς ἐξου-
σίας, γιὰτὶ εἶσι μποροῦν ἐννο-
χλητοὶ νὰ συνεχίζουν τὸ «ἔθνος»
τῆριον ἔργον τους, μὰ προσιωνίζει
τὴν ἀπισθοδρόμηση τοῦ ἔθνους,
μιά καὶ δὲν εἶναι δυνατό νὰ ὑπάρ-
ξη ἀληθινὰ ἐξελιγμένο κράτος,
χωρὶς ἀτομικὲς, πολιτικὲς καὶ κοι-
νικὲς ἐλευθερίες καὶ δικαιώμα-
τα, γιὰτὶ ὅργα ἡ γρήγορη θά κλη-
θοῦν οἱ πολλοὶ νὰ πληρώσουν τὰ
πικρὰ σφάλματα τῶν ὀλίγων ἢ
τοῦ ἑνὸς (Χίτλερ, Μοισσλίνι
κ.τ.λ.). Γιὰ κράτη προοδεύουν
πραγματικὰ μονάχα ὅπου ὑπάρχει
ὁ διάλογος, ὅπου οἱ πολλοὶ ἔχουν
γνώμη, ὅπου μποροῦν νὰ ὀρίζουν
καὶ καθορίζουν τὴν τύχη τους.
Καὶ ἂν οἱ παροδικὲς, ὀλιγόχρονας
διακοπὲς εἶναι σιζήτησιμο «ἀναγ-
καστο κακόν», ἡ κατάληψη καὶ ἡ
μακρόχρονη «ἐπιθετικὴ» διατή-
ρηση τῆς ἐξουσίας εἶναι ὀλέθριες
γιὰ τὰ πραγματικὰ συμφέροντα
τοῦ λαοῦ, γιὰτὶ τὸν ἀναγκάζουν
νὰ ὀμιλᾷ μονάχα μὲ τὴν σιωπὴ
του καὶ ὀσπερὶ μὲ τὴν ἀδιαφορία
του. Ἄλλὰ ἡ κατάσταση αὐτὴ
(τῆς σιωπῆς καὶ τῆς ἀδιαφορίας)
δὲν εἶναι πρόβλημα, ὀστε ἀπλὴ στα-
σιωχία, ἀλλὰ ἀναμφισβήτητὴ ὀ-
πισθοδρομηση. Καὶ ὅταν λέμε
πρόοδο ἢ ἀπισθοδρόμηση δὲν ἐν-
νοοῦμε τὴν ὀλικὴ μονάχα, ἀλλὰ
ὀδιαιτερα τὴν ψυχονευματικὴ,
τὴν πολιτικὴ καὶ πολιτιστικὴ,

τῶν φρεσίνων βελτιοῦμε καὶ ἡ τᾶ-
ληνικὴ ψυχὴ δὲν νεκρῶθηκε μὰ
ξίναγεννημένη (σὰν τὸν Φοῖνικα,
ποὺ στρατεύθηκε καὶ αὐτός, ἔδω
καὶ ἔξ χρόνια, σὰν σύμβολο) εἶσι
μάζεται γιὰ νέους ἀγωνες.

Τὸς ὀνόμασαν βέβαια «κομ-
μουνιστῆς»(!), ἀλλὰ οἱ λέξεις ἔ-
χουν χάσει πιά τὸ νόημα τους,
συχνὰ μάλιστα χρησιμοποιοῦνται
γιὰ νὰ παρὰκλανήσουν, γιὰ νὰ
κρύψουν καὶ ὀχι γιὰ νὰ περιγρί-
ψουν καταστάσεις. Νὰ σημειώ-
σουμε μονάχα, πὸς δὲν εἶναι ὀυ-
νατό νὰ εἶναι κομμουνιστῆς ὀσοὶ
πραγματικὰ ἀγαποῦν τὴν ἐλευθε-
ρία καὶ τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέ-
πεια, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν
τὴν ἀποπνεκτικὴ ἀτιμῶσφαιρα τοῦ
χειροτερου ὀλοκλήρωτισμοῦ, ποὺ
εἶναι ὁ Κομμουνισμός. Καὶ δὲν
εἶναι ἔθνικὸ ἔγκλημα νὰ ἐνομά-
ζουμε κομμουνιστῆς τοὺς σημερι-
νοὺς νέους μας, ποὺ εἶναι ἀμόλυ-
τοι ἀπὸ τέτοιον μίσματα, ποὺ ἔ-
χουν τὸ ἀπερίγραπτο ηυρόνιο ὀ-
ει δὲν ἔζησαν τίς σκοτεινὲς ἐκεῖ
νας μεταπολεμικὲς ἡμέρες;

Ἄπ' αὐτὴ λοιπὸν τὴν μικρὴ γω-
νιά μας, ζῶντος σὲ ἔπαρχεικὴ
πόλη, ὅπου ὁ συμβιβασμός, ἡ ἄ-
νοχη καὶ τὸ συμφέρον φαίνονται
ἢ εἶναι πιά χτυπητὰ γεγονότα, ὀ-
που εἶσι σινικὰ τεῖχη τῆς ἀπομόνω-
σης ὀψάνονται ὀψηλότερα, ἀντε-
ποδῖοῦμε σὶόν φοιτητικὸ κόσμο
(ποὺ μᾶς ἔκανε ἐμβόλιο ἀσιοδο-
ξίας) ὀλόθερμο, ἀγωνιστικὸ χαι-
ρετισμὸ, μὲ τὴν ἐλπίδα ὀτι ἡ γυ-
νακα καὶ ἐλπιδοφόρα συμπεριφορά
του θά συνεχιστῆ ἀμειοτη, μὲ ὀ-
βυρότητα, σύνεση καὶ εωφροσύνη
(χωρὶς πράξεις βίας ἢ ἀντι-βίας,
χωρὶς ἀπερὸσκεπτες ἀκρότητες, ὀ-
πως ταιριάζει σὲ ἀληθινοὺς ἀγω-
νιστῆς, ποὺ ἐπιδῖσκουν πραγματι-
κὰ ἔθνικους καὶ ὀπερκοματικούς
σκοποὺς) μὲχρις ὀτου «...κάνει ἔα
στεριά», γιὰ τὴν τάξην τους καὶ
γιὰ ὀλόκληρον τὸν δυστυχο τόπον
τόπο...

(893/26-2-1973)

3.

Συμπεράσματα ἀπὸ τὴν πτώση ἑνὸς δικτάτορα

Παρόδειγμα πρὸς ἀποφυγὴ...

Τι γράψαμε ὅταν ἦταν πανίσχυρος

Ἐνακουφίστηκε ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καὶ ἐντυπωσιάστηκε ἡ κοινὴ γνώμη τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀπ' τὴν πτώση τοῦ μέχρι πρὸ λίγο πανίσχυρου κ. Γ. Παπαδοπούλου. Ὁ πῖθ δυνατὸς παντοκράτορας τῆς χώρας, «ὁ καλύτερα πληροφορημένος» ἄνθρωπὸς τῆς, κοιμήθηκε ἕνα βράδυ ἀνυποψίαστος, σὰν μονοκράτορας καὶ ἀπόλυτα κυρίαρχος τοῦ κράτους καὶ ξύπνησε ἀπληροφόρητος καὶ ἀπροετοιμαστος, σὰν ἕνας ἀπλὸς πολίτης, πού δέν διευθύνει πιά (ἀλλὰ οὔτε κἂν ἐξουσιάζει) καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του, διότι δέν συνειδητοποίησε τὴν ἀλήθεια ὅτι καὶ ὅποιος ἀκόμα στρίζεται στὸν στρατό γιὰ νὰ καταλάβῃ ἢ γιὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἐξουσία, τότε μονάχα μπορεῖ νὰ εἶναι σίγουρος γιὰ τὴν μονιμότητα τῆς δυνάμεώς του, ὅταν μπορέσῃ νὰ ἀποκτήσῃ καὶ τὴν ἀγάπῃ καὶ τὴν συμπαράστασιν τοῦ λαοῦ.

Δέν πρόκειται ὁμοίως νὰ ἀκολουθήσουμε μερικοὺς μέχρι πρὸ λίγες μέρες ἐνθουσιώδεις φίλους, ὑφισταμένους, συνεργάτες, συναδέλφους, κόλακες καὶ ὀπαδοὺς τοῦ πρώην ἰσχυροῦ ἀνδρός, πού πρώτα μέ μεγάλη εὐκολία τὸν λιβάνιζαν, μὰ ὕστερα μέ μεγαλύτερη εὐχαρίστησιν τὸν ἐγκατέλειψαν, ἀλλάζοντας τροπᾶριον καὶ πίστη, σὰν νέοι ἀπόστολοι Πέτροι, πρὶν «ὁ ἀλέκτωρ» προφθάσῃ νὰ λαλήσῃ ἔστω καὶ μιά φορά, καὶ τοῦτο, ἀσφαλῶς, γιὰ νὰ ἐπιβεβαιωθῇ, ἀκόμα μιά φορά, ὁ κανὼνας, σύμφωνα μέ τὸν ὁποῖο συνηθίζεται νὰ φορτώνωνται ὅλα τ' ὅποιον χάσῃ τὴν δύναμιν, γιατί ἔτσι οἱ ὑπόλοιποι ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τίς συνυπεύθυνες πράξεις καὶ ἀπὸ τὰ φαντάσματα τοῦ παρελθόντος.

Δέν θὰ συστοιγηθῶμε, ἀκόμα, καὶ μέ ὄσους παριστάνουν ὄψιμα τοὺς θαρραλέους, κἂν τοῦ ἀσφαλοῦς (μὲ μερικοὺς δημο-

κράτες του... δωματίου ή με τους άλλους τους «σκληρούς» αγωνιστές, που απειλούσαν, κάτω από το...πάπλωμα) και με εύκολια πελεκοῦν και αυτοί τώρα το πεσμένο δέντρο, ενώ μέχρι χθές ευχαριστιόταν ή δέχονταν ή ανέχονταν να στηρίζονται, να προσκυνούν ή να σκιάζονται κάτω απ' αυτό, όχι γιατί θέλομε να παραστήσουμε τους ευγενικούς, ούτε γιατί πασχίζομε να διαδραματίσουμε τόν ρόλο του απρόσκλητου υπερασπιστή του καταφρονεμένου και έγκαταλειμμένου πιά «τυράννου».

Όχι, κάθε άλλο.

Απλούστατα, ή στήλη αυτή είχε τό ήθικό θάρρος να διατυπώση υπεύθυνα και με παρρησία τήν γνώμη της, για τους κ.κ. Γ. Παπαδόπουλο και Σία όταν ο πρώην πρόεδρος τής «δημοκρατίας» (!!) ήταν ένα επικίνδυνο λιοντάρι και δέν νομίζει ότι τής επιτρέπεται να ασχολείται πιά με ένα πρόσωπο, που είναι τώρα πολιτικά κ.τ.λ. νεκρός...

* * *

Θά δημοσιεύσουμε όμως άποσπάσματα μερικῶν άρθρων μας (που πρωτοδημοσιεύτηκαν στην ίδια στήλη στον χρόνο που διατρέχομε), γιατί νομίζομε ότι διατηροῦν ακόμα κάποια παντοτεινή, θεωρητική αξία, μιά και ή Ιστορία διδάσκει ότι τά πρόσωπα αλλάζουν άργά ή γρήγορα αλλά οι καταστάσεις επαναλαμβάνονται:

1) Γράψαμε λοιπόν στο άρθρο (που προκάλεσε σχόλια, κυκλοφόρησε ακόμα και σε φωτοτυπίες, σε πολλά μέρη τής Μακεδονίας, είχε μάλιστα και τήν δικαστική κτλ. περιπέτειά του) με τίτλο «Χαιρετισούς στους φοιτητές» (φύλλο 893-26)2)73) και τά εξής:

«... δέν είναι δυνατό να ύπάρξη άληθινά έξελιγμένο κράτος, χωρίς άτομικές, πολιτικές και κοινωνικές έλευθερίες και δικαιώματα, γιατί άργά ή γρήγορα θά κληθοῦν οι πολλοί να πληρώσουν τά πολλά σφάλματα τῶν όλίγων ή του ένός (Χίτλερ, Μουσσολίνι κλπ.). Τά κράτη προσδεύουν πραγματικά, μονάχα όπου ύπάρχει ο διάλογος, όπου οι πολλοί έχουν γνώμη, όπου μποροῦν να όρίζουν και καθορίζουν τήν τύχη τους. Και άν οι ποροδικές όλιγόχρονες διακοπές είναι συζητήσιμο «ανάγκαιο κακό», ή κατάληψη και ή μακρόχρονη «έσπιθελική» διατήρηση τής έξουσίας είναι όλθθεις για τά πραγματικά συμφέροντα του λαού, γιατί τόν αναγκάζουν να όμιλη μονάχα με τήν σιωπή του και ύστερα με τήν άδιαφορία του. Άλλά ή κατάσταση αυτή (τής σιωπής και άδιαφορίας) δέν είναι πρόοδος, ούτε άπλή στασιμότητα, αλλά άναμφισβήτητη όπισθοδρόμηση. Και όταν λέμε πρόοδο ή όπισθοδρόμηση δέν έννοοῦμε τήν ύλική μονάχα, αλλά ήδίατερα τήν ψυχοπνευματική, τήν πολιτική, και πολιτιστική, γιατί (θά τό ξαναποῦμε ότι) και ή στρατοκρατούμενη άρχαία Σπάρτη παρουσίασε πειθαρχία και ύλική πρόοδο, μά μόνο ή δημοκρατική Άθήνα δημιούργησε τήν αίώνια δόξα του χρυσοῦ αιώνα του Έλλη-

μοῦ...».

2) Εἰς τὴν ἀπάντησίν μας πρὸς τὸν κ. Δέλλιο (φύλλο 897-26)3) 73) γράφτηκαν καὶ τὰ ἑξῆς:

«... Πάντως, νομιζῶ ὅτι τὰ κράτη, οἱ θεσμοὶ, τὰ καθεστῶτα (κοινοβουλευτικὰ καὶ μὴ), οἱ ἡγέται δὲν κινδυνεύουν ἀπὸ τὴν ὁποιαδήποτε κριτικὴν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν κολακείαν. Ὅποιοι, ἄλλωστε, διαλέγει τὴν κορυφὴν τῆς πυραμίδος τῆς ὁποιασδήποτε ἐξουσίας καὶ ἀξιώματος, ὅποιος ἀσχολεῖται μὲ τὰ κοινά, ὑπὸ εὐρείαν ἐνοίαν πρέπει νὰ γνωρίζη ὅτι θά κρινεῖται καὶ θά κατακρίνεται συχνὰ ἀδίκως...».

«... Τοῦτο (δηλαδή τὸ νὰ ἀδικεῖσαι) εἶναι κακόν, ἀλλὰ χειρότερον εἶναι νὰ ἐπιζητῆ τις ἢ νὰ στηρίζεται, ἔστω καὶ κατ' ἐξαιρέσειν, εἰς τοὺς σκοπίμως ἢ ἐκ πεποιθήσεως λιβανζοντας καὶ ἰδίως εἰς τοὺς καιρσκόπους, οἱ ὅποιοι εἶναι εὐχάριστοι ἀλλὰ ὄχι καὶ ὠφέλιμοι».

3) Στὸ ἄρθρο «Μέ ποιούς θά πᾶμε;» (φύλλο 909-18)6)1973) ἐπαναλόβωμε τὰ λόγια τοῦ Ἀβραάμ Λινκολν: «Μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐξεπατήσῃ λίγοὺς ἀνθρώπους γιὰ πάντα, ἢ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους γιὰ λίγο, ἀλλὰ νὰ ἐξσπατήσῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ γιὰ πάντα δὲν γίνεται».

4) Στὸ ἄρθρο «Δὲν ἄλλαξε τό παρελθόν;» (φύλλο 923-24)9)1973) γράψαμε τὰ ἑξῆς:

«Γιὰ μιὰ φορά, ἀκόμα, θά τὸ γράψουμε: Εἶναι καιρὸς πιά νὰ σοβαρευτοῦμε: Νὰ παύσουμε πλέον νὰ ὑποτιμᾶμε τὸν λαό, ὑπερεκτιμώντας τὴν προσωρινὴ κατοχὴ ἢ τὴν προσμονὴ τῆς καταλήψεως καὶ τῆς διανομῆς τῆς ἐξουσίας, μιὰ καὶ οἱ ἀνθρώποι—οἱ ὁσοδήποτε, πραγματικὰ ἢ φαινομενικὰ, ἰσχυροὶ—εἶναι ἀπλῶς ἐνδημικὰ πουλιὰ πού, ἀργὰ ἢ γρήγορα, μετατρέπονται σὲ ἀποδημητικὰ...» καὶ

5) Στὸ τελευταῖο ἄρθρο μας «Ὁ ἀξίος πολιτικός» (φύλλο 930-12)11)73) γράψαμε καὶ αὐτά:

«Ἀπὸ τὴν στιγμή πού οἱ ἀνθρώποι ὀργανώθηκαν σὲ ὁμάδες, προέκυψε ἡ ἀνάγκη νὰ ὑπάρχουν ἡγέτες, ἀρχηγοὶ καὶ πολιτικοί. Στὸ διάβα τῶν αἰώνων ὑπῆρξαν ἀπειροὶ ἀνθρώποι πού ἐπαιξαν ἓνα τέτοιο ρόλο, μὰ ἐλάχιστοι μονάχα κατῶρθωσαν νὰ διασωθοῦν, νὰ μείνουν στὴν ἱστορία, σάν ξεχωριστὲς ἀξιόλογες προσωπικότητες, ἐνῶ οἱ περισσότεροι διεδραμάτισαν τὸν ρόλο τῶν ὀλιγοστιγμῶν ρουκετῶν, πού γιὰ λίγο φώτισαν τὸ στερέωμα, ἢ τῶν πυγολαμπίδων, πού τὸ ἐλάχιστο φῶς τους διατηρήθηκε περισσότερο μὰ δὲν ἄρκεσε γιὰ νὰ διαλύσῃ τὴν μαυρίλα τοῦ σκοταδιοῦ. Αὐτὴ εἶναι ἡ τιμωρία τῶν μικροτήτων καὶ τῶν ἀσημοτήτων, γιὰτί ὅλους μπορούν, ἴσως, νὰ κοροϊδεύσουν μὰ ὄχι καὶ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια».

*
* *

Ὁ κ. Γ. Παπαδόπουλος ἀνήκει πιά στὴν Ἱστορία, πού θά βαθμολογήσῃ κατάλληλα τὴν περίπτωσιν ἑνὸς ἀνθρώπου, πού ἀφοῦ κατάργησε τὰ πάντα (ὅπως καὶ τὰ κόμματα τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς... γραμματικῆς), καταργήθηκε καὶ ὁ ἴδιος ἀπ' ἐκεῖ-

vous ἀκριβῶς, στους ὁποίους νόμιζε ὅτι στήριζε τὴν δύναμή του.

Ἐμεῖς, πάντως, ὅσοι πιστεύομε σέ μιὰ πραγματική, ὀρθόδοξη καὶ προοδευτική, ἑλληνική δημοκρατίσ (μακριὰ ἀπὸ τὰ ἐπικίνδυνα καὶ καταστρεφτικά δύο ἄκρα), καθὼς θρῖσκόμαστε στὸ σταυροδρόμι τῆς ἀργῆς μιᾶς νέας, ὅπωςδὴποτε, ἐποχῆς, πού εἶναι ἄγνωστο πότε καὶ μὲ ποιό τρόπο θὰ λήξη, ἀτενίζομε τὸ παρελθὸν μὲ λύπη, τὸ παρὸν μὲ καλὴ πίστη καὶ μὲ κάποια (συγκρατημένη ὅμως) αἰσιοδοξία ἀλλὰ καὶ μὲ σκεπτικισμό, μιὰ καὶ διδαχτήκαμε ἀρκετά στὸ παρελθόν, δηλαδὴ νὰ μὴ ἐνθουσιάζομαστε πιά εὐκόλα ἀπὸ τὰ ἀφηρημένα καὶ ἀσαφῆ (ἔστω καὶ μὲ ἀγαθὴ πρόθεση ὑποσχόμενα) «Θά», ἀλλὰ νὰ μετῶμε μονάχα τὰ συγκεκριμένα καὶ χειροπιαστά γεγονότα, ἰδιαιτέρα ὅταν καὶ σήμερα ἀκόμα ξέρομε λιγώτερα ἀπ' ὅσα ἄγνοοῦμε, π.χ. γιὰ τὸ πολιτικὸ καὶ πολιτειακὸ μέλλον τῆς πατρίδας μας, καὶ τοῦτο γιὰ νὰ μὴ τυχὸν πονέσωμε ὕστερα περισσότερο (ἀκόμα μιὰ φορά) πάνω στὰ συντρίμια τῶν ἀνεκπλήρωτων προσδοκιῶν καὶ τῶν ἐλπίδων μας...

(933—3)12)1973)

4.

Οἱ δημόσιοι ἄνδρες πρέπει νὰ λογοδοτοῦν

Ἡ ἀνάμιξη στὰ «κοινὰ» δέν δημιουργεῖ μονάχα δικαιώματα ἀλλὰ καὶ ὑποχρεώσεις. Οἱ διαχειριστές τοῦ δημοσίου χρηματος διατρέχουν ἓνα ἐνδεχόμενο, διαρκῆ κίνδυνο: Νὰ καρπωθοῦν παράνομα καὶ ἀνήθικα κέρδη, ἐκμεταλλεούμενοι τὴν δύναμη τῆς ἐξουσίας, εἴτε κλέβοντας ἀπ' εὐθείας οἱ ἴδιοι ἀπ' τό κρατικὸ ταμεῖο, εἴτε δεχόμενοι τὰ βραβεῖα τῆς δωροδοκίας τους, γιὰ χαριστικές πράξεις ἢ παραλείψεις, πού ἔκαμαν γιὰ χάτηρι τρίτων, χαμερπῶν ἐπιτηδείων.

Ὁ λαὸς, ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, ἀρέσκεται στὸ νὰ σχολιάζη τὴν συμπεριφορὰ τῆς ἡγεσίας του καὶ νὰ ἐνθουσιάζεται ὅταν μπορῆ νὰ κριτικάρῃ τοὺς δημόσιους ἄνδρες, πέφτοντας συχνὰ

θῦμα συκοφαντῶν.

Εἶναι ἀπαράβατος ὁ παμπάλαιος νομικός κανόνας ὅτι δ-
ποιος διαχειρίζεται ξένα χρήματα ὀφείλει νά ἀποδίδῃ λεπτομε-
ρῆ καί πλήρη λογαριασμό.

Συμπέρασμα: "Ὅσοι διαχειρίζονται χρήματα τοῦ
Κράτους ἔχουν νομική, πολιτική καί ἠθική ὑποχρέωση νά λο-
γοδοτοῦν, ὥστε νά προφυλάγωνται οἱ τίμιοι καί νά τιμωροῦνται
οἱ ἀπατεῶνες." Ἐτσι μονάχα οἱ ὑποψήφιοι λήσταρχοι τοῦ αἴ-
ματος τοῦ φορολογουμένου λαοῦ θά ἀποφεύγουν νά ἀναμιγνύ-
ωνται στήν πολιτική, ἢ θά ἐμποδίζωνται οἱ μικράνθρωποι μέ
τίς ἐλαστικές συνειδήσεις, ἢ τουλάχιστο θά παύουν οἱ θρασεῖς
(τύπου Σπύρου Ἀγκινίου κλπ) νά παριστάνουν τούς σκληρούς
καί ἀδιάφθορους ἐπικριτές, τούς δῆθεν ἐκπροσώπους τῆς τάξε-
ως καί τῆς ἠθικῆς. (Κάθε κατεργάρης στόν πάγκο του, λέει ὁ
λαός.)

"Ἐτσι, ἀκόμα θά ἀπολυτρωθοῦν οἱ κατασυκοφαντούμενοι
ἄδικα, καί τοῦτο γιατί εἶχαν τήν ἀσίγαστη ἐσωτερική φλόγα
νά ἀφιερωθοῦν στήν πολιτική, μιά καί ἀφοῦ ἰσχύει ὁ κανόνας
ὅτι ἡ γυναίκα τοῦ Καίσαρα πρέπει ὄχι μόνο νά εἶναι ἀλλά καί
νά φαίνεται καλή, περισσότερο ἀπαιτεῖται νά συμβαίνη τοῦτο
γιά τόν ἴδιο τόν Καίσαρα ἢ τούς Καίσαρες, δηλαδή γιά τούς
δημόσιους ἄνδρες...

* *

Ἡ ἐπανάσταση τῆς 21 Ἀπριλίου 1967 αἰτιολόγησε τήν ἀ-
ναγκαιότητα τῆς μέ διαφόρους λόγους. Ἐνας ἀπ' αὐτούς ἦταν
καί ἡ περιστολή τῆς διασπαθίσεως τοῦ δημόσιου χρήματος, ἡ
ὅποια λάμβανε χώρα, ὅπως τουλάχιστο εἰπώθηκε.

Πέρασαν ἀπό τότε ἕξι—ἑπτὰ χρόνια καί δέν ἔγινε ἡ ἐκκα-
θάριση, ἡ κάθαρση τοῦ δημοσίου βίου. Δέν ἰσχύσε ὁ νόμος τοῦ
«πόθεν ἔσχες» γιά τούς πολιτικούς, οὔτε καί γιά ἐκείνους ποῦ
διαχειρίστηκαν ὕστερα τὰ κοινά, εἴτε ἄμεσα, εἴτε ἔμμεσα, εἴ-
τε φανερά, εἴτε ἀπό τὸ παρασκήνιο.

* *

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ προηγούμενου
προέδρου τῆς... «δημοκρατίας», διατυπώθηκαν πρωτάκουστες
καί συγκεκριμένες κατηγορίες, γιά πλῆθος οικονομικῶν σκαν-
δάλων (διάβασε π.χ. τὰ πρόσφατα συνταρακτικά ἄρθρα τοῦ

«Ἑλληνικοῦ Βορρά» Θεσσαλονίκης — κ. Ἡλία Κύρου, ἡ τὸ σχε-
τικὸ δημοσίευμα τοῦ γερμανικοῦ περιοδικοῦ «Σπῆγκελ» κ.ά.),
ὥστε νὰ εἶναι ἐντελῶς ἀπαραίτητο νὰ θεσπισθῆ πιά εἰδικὸς
νόμος «περὶ τοῦ πῶθεν ἔσχε», ἐφόσον μάλιστα καὶ ἡ ἐπανά-
στασις τῆς 25—11—1973 ἐπικαλεῖται (γιὰ τὴν ἀναγκαιότητά
της) καὶ λόγους ἀποκαταστάσεως τῆς ἠθικῆς τάξεως. Ἔτσι μο-
νάχο θά μπορούσαμε νὰ πληροφηθοῦμε, ποῦ ἀρχίζουν καὶ ποῦ
τελειῶνουν, ἡ ἀλήθεια, ἡ θρασύτητα καὶ τὸ ψέμα. Ἔτσι μο-
νάχα θά ὑπάρξῃ ἡ κάθαρσις, θά βαθμολογηθοῦν κατάλληλα αὐ-
τοὶ ποῦ ἄσκησαν ἐξουσία καὶ θά προφυλαχθοῦν ὅσοι ἀσκοῦν ἢ θά
ἀσκήσουν στὸ μέλλον δημόσια ἀξιώματα. Ἄλλιῶς, δέν κτίζομε
ἀπλῶς «ἐπὶ ἄμμου» ἀλλὰ ἐπὶ βαράθρου.

Ἔτσι, ἐξ ἄλλου, οἱ προγραμματικὲς δηλώσεις τοῦ κ.
πρωθυπουργοῦ δέν θά παραμείνουν μονάχα ἓνα ὑποδειγματικὸ
(κατὰ κανόνα) ἀλλὰ ἀνεφάρμοστο, θεωρητικὸ κείμενο, ἐνὸς ἠθι-
κοφιλοσοφοῦντος πολιτικοῦ ἢ ἐνὸς πολιτευομένου ἠθικοφιλοσό-
φου, μιὰ «ἀπὸ καθέδρας» ἀξιοσημείωτη διδασκαλία, ἀλλὰ θά
χαρακτηρισθοῦν καὶ σὰν ἓνα ἱστορικὸ προμήνυμα μιᾶς ἀξιόλο-
γης προσπάθειας γιὰ τὴν κάθαρσις τοῦ πολιτικοῦ μας βίου, ἀ-
φοῦ μάλιστα ἀναγγέλθηκε καὶ ἡ ἐπιαναφορὰ τοῦ ἀναγκαστικοῦ
νόμου 185)1967, δηλαδὴ ἀποφασίσθηκε νὰ τιμωροῦνται ὅσοι
κρύβουν τὰ δικά τους ἔσοδα, ἐνῶ (κατὰ τραγικὴ εἰρωνεία) θά
μείνουν ἀτιμώρητοι ὅσοι λήστεψαν τὸ ξένο, κρατικὸ χρῆμα...

* *

Οἱ θεωρητικὲς διακηρύξεις τότε μονάχα ἔχουν ἀληθινὴ ἀ-
ξία (καὶ μάλιστα μεγάλη), ὅταν ἀκολουθεῖ ἡ ὑλοποίηση τῶν
ὑποσχέσεων. Ἄλλιῶτα, ἐνδιαφέρουν ἀποκλειστικὰ τὴν πολι-
τικὴ φιλολογία.

Ἐλπίζομε καὶ πιστεύομε ὅτι ἡ κατάρτισις καὶ θέσις σέ
ἰσχύ (καὶ σέ οὐσιαστικὴ καὶ πραγματικὴ ἐφαρμογὴ) ἐνὸς νόμου
«περὶ τοῦ πῶθεν ἔσχε» (ποῦ θά ἀνατρέξῃ τουλάχιστο στὰ ἔτη
1965 καὶ ὕστερα, ἀλλὰ θά ἰσχύσῃ καὶ γιὰ τὸ μέλλον), θά εἶ-
ναι μιὰ εὐκαιρία γιὰ νὰ δικαιωθῇ μόνιμα (ἀπὸ τοὺς πολλοὺς
καὶ τὴν ἱστορίαν) ἡ ἐπιανάστασις τῆς 25ης Νοεμβρίου 1973 καὶ
καὶ γιὰ νὰ ἀνοιχθῇ ὁ δρόμος (ἐπὶ τέλος) γιὰ ἓνα ἠθικώτερο
πολιτικὸ βίον, γιὰτις μονάχα οἱ μεγάλες πράξεις (καὶ ὄχι οἱ ὤ-
ραϊες ἀλλὰ ἀνεκπλήρωτες ὑποθήκες) βαθμολογοῦν, ἀξιολογοῦν,
καθιερώνουν τοὺς ἀξιῶντες ἡγέτες καὶ χαράζουν τὶς ἀξιοσημείω-

τες και σπουδαῖες καμπές τῆς ἱστορίας ἐνός ἔθνους...

(934)10-12-1973)

5.

Μὲ πιστι ἀλλά καὶ μὲ εἰλικρίνεια...

"Ἐνα ζήτημα, γιὰ τὸ ὅποιο ὑπάρχει πάντα ἡ αἰτία καὶ ἡ ἀφορμή, εἶναι ἡ ἔλλειψη στοιχειώδους εἰλικρινείας. "Ἀνθρωποι, πού σκέπτονται κατὰ ὠρισμένο τρόπο, ἐκφράζονται παρὰ ταῦτα (ἀμέσως ἢ λίγο ὕστερα) διαφορετικά, συχνὰ μάλιστα καὶ ἀντίθετα, γιὰτὶ αὐτὸ εἶναι, ἢ νομίζουν πῶς εἶναι, τὸ συμφέρον τους ἢ γιὰτὶ δὲν ἔχουν τὸ θάρρος τῆς γνώμης τους, τὴν ψυχικὴ δύναμη νὰ δημοσιεύσουν ὅπωςδὴποτε τὴν πραγματικὴ ἀποψή τους, μιά καὶ προέχει ὁ ἑαυτοῦλης τους ἢ τοὺς φοβίζει ἢ ἀνάληψη τῶν ὀποιωνδὴποτε συνεπειῶν. "Ἐτσι ὁμως ἀλλοιώνεται ἡ ἀληθινὴ ἰδεολογία καὶ τὸ πιστεύω ἐνός λαοῦ καὶ διχομορφώνεται τελικὰ μιά ἐρμαφρόδιτη κατάσταση, ὅπου ἡ «ἐνεργοῦσα» μειοψηφία κυβερνᾷ τὴν «σιωπηλὴ πλειοψηφία».

Κανένας βέβαια δὲν εἶναι, στὴν πραγματικὴότητα, τόσο ἡρωας, πού νὰ μπορῆ νὰ ἀγνοῆ τὸν κίνδυνο, πού διατρέχει ἀπ' ὅσα λέγει, γράφει ἢ κάνει, οὔτε μπορεῖ νὰ εἶναι τόσο ἀδιάφορος γιὰ τίς κρίσεις τῆς πλειοψηφίας, ἢ καὶ τοῦ ξενοκίνητου ὄχλου ἀκόμη. Σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους (καὶ περισσότερο στοὺς ἡγέτες) οἱ ἐπιδοκιμασίες τοῦ πλήθους προκχλοῦν μιά ἀπερίγραπτη ψυχικὴ ἀγαλλίαση καὶ τρικυμία. Καὶ τοῦτο εἶναι ἀσφαλῶς φυσιολογικὸ, εἶναι ὁμως καὶ ἐθνικὰ ἀξιδόλογο καὶ ὠφέλιμο μονάχα ὅταν οἱ ἐπευφημίες τοῦ «᾽Ωσαννά» εἶναι συνειδητὲς, σταθερὲς καὶ δὲν ἀκολουθοῦνται ἀπὸ τὸ «Σταύρωσον, σταύρωσον», πού συχνὰ λέγεται ἀπὸ τὸν ἴδιο ὄχλο σὲ διάστημα λίγων ἡμερῶν...

Ὁ πραγματικὸς, λοιπὸν, ἡγέτης, εἶναι ἀναγκαῖο νὰ θυμᾶται ὅτι δὲν πρέπει νὰ παρασύρεται ἀπὸ τὸν ὄχλο, προσπα-

θώντας να του γίνη άρεστός, ούτε πρέπει να καθοδηγεΐται από τις μικρόπνοες προσωπικές επιδιώξεις του και από τις ανάξεις έπευφημίες, αλλά να προχωρή με τόλμη, έχοντας σαν γνώμονα τὸ πραγματικὸ συμφέρον τοῦ συνόλου και να επιμένη να τοῦ λήη τὴν ἀλήθεια, ὅποια κι' ἂν εἶναι (ὅπως ἔκανε συχνά ὁ Μεγάλος Ἐλευθέριος Βενιζέλος) χωρίς περιστροφές, χωρίς προκαταλήψεις, χωρίς ἀνεδαφικούς ρωμαντισμούς, χωρίς σκοπιμότητες, χωρίς μάσκα, ἀγνοώντας τις διαμαρτυρίες ἐκείνων, πού θυμίζουν καμπάνες πού ἔχουν χτυπήσει σ' ὄλους τούς ἤχους, ἐκείνων πού εἶναι «κατ' ἐπάγγελμα» ἀντιρρησίες, πού εὐκολα ὀλιγοψύχησαν και ἔχουν τὴν νοοτροπία τοῦ γενιτσάρου, πού δείχνουν ὅμως πώς εἶναι, δῆθεν, ἰδεολόγοι, μὰ πού ποτέ δὲν ἔδωσαν και πάντα ἔλαβαν, πού πασχίζουν να προσποιούνται τούς ἥρωες και τούς ἀγωνιστές, χωρίς ποτέ να ἔχουν πολεμήσει, μὰ και εἶναι λιποτάκτες, πάντα, σὲ στιγμές πολέμου και ἄς καμώνονται τούς ἔνδοξους στρατηγούς...

* * *

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, ἰδιαιτέρα, πρέπει να παύση να εἶναι τόσο εὐμετάβολος και συναισθηματικὸς. Ἄς μὴ ἠρωποῖη πιά ἐκείνους πού τὸν γέλασαν, τὸν σταύρωσαν, τὸν ἐκμεταλλεύτηκαν, γιατί εἶναι ἀνάγκη να ἐξαλείψη τὴν λατρεία του σὲ ξεπερασμένα εἶδωλα, μὰ και ὅλα αὐτὰ θυμίζουν πολιτικὸ πρωτογονισμό, πού δηλητηριάζει τὸ προζύμι τῶν ἰδεῶν του, γιατί ἔτσι ὠθεῖται ἀπὸ τὸ ἓνα πιστεύω στὸ ἄλλο και καταλήγει ὕστερα ὕλιστῆς και συμφεροντολόγος...

Ἰδιαιτέρα ὅμως ἡ πνευματικὴ ἡγεσία τοῦ τόπου, οἱ ἐπιστήμονες και οἱ πραγματικὰ μορφωμένοι, ὀφείλουν να βλέπουν και να περιγράφουν τὰ γεγονότα μὲ ἡρεμία, μὲ παρρησία και μὲ εἰλικρίνεια, χωρίς σκοπιμότητες και ψεύτικους δῆθεν ἰδεαλισμούς, πού στὴν πραγματικότητα δὲν τούς πιστεύουν, ούτε τούς ὑπηρετοῦν...

Χρειάζεται, δηλαδή, ἀκλόνητη, πραγματικὴ πίστη στὴν ἰδέα τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ μὲ ἀληθινὴ και ὑλοποιημένη διάθεση γιὰ σοβαροὺς και προγραμματισμένους ἀγῶνες και ὄχι ψευδοπαλληκαρισμοί, οἱ ὅποιοι σβήνουν μαζί μὲ τὰ κενὰ λόγια. Πρέπει να ἀποβληθοῦν οἱ παρωπίδες τῆς σκοπιμότητας και τοῦ ἀνόητου ρωμαντισμοῦ, πού δὲν μᾶς ἀφήνουν να δοῦμε καθαρά και σωστά, ὥστε να πολεμήσουμε ἐπιτυχημένα, κρατώντας μὲ

σθένος τις άσπίδες τῆς άληθινῆς δημοκρατίας.

Χρειάζεται, άκόμα, ειλικρίνεια πρὸς ὄλους καί γιά ὅλα, καί ὅταν άκόμα δίπλα μας οἱ λέξεις χάσουν τὸ νόημα τους, οἱ συνειδήσεις άλωθοῦν άπό τό συμφέρον, τό χρῆμα ἢ τὸν φόβο. Δέν άρχοῦν, έπαναλαμβάνουμε, οἱ φραστικοὶ ἡρωϊσμοὶ, ἢ, άκόμα περισσότερο, οἱ σίγουροι μονόλογοι με τὸν...έαυτό μας.

Χρειάζεται, βέβαια, νά μείνουμε άκλόνητοι καί συνεπεῖς στὴν πίστη μας, μά συγχρόνως τίμιοι με τὸν έαυτό μας καί τὸν λαό, πραγματικά ιδεολόγοι καί ρεαλιστές (έστω καί αν εἴμαστε οἱ λίγοι ἢ καί οἱ μόνοι «έναντιον τοῦ ρεύματος» τῶν δημαγωγῶν, τῶν πλανεμένων καί τῶν Δονκιχωτῶν), καί ὄχι συμφεροντολόγοι, λαοπλάνοι, σαлтаδόροι κάθε φορά στὸ ὅποιοδήποτε θαγόνι τοῦ συρμού...

Εἶναι, συνεπῶς, σωστότερο νά δοῦμε τὴν άλήθεια, ὅπως εἶναι, χωρὶς άνόητους συναισθηματισμοὺς καί καταστρεπτικές σκοπιμότητες, ὄχι γιά νά άλλαξοπιστήσουμε, μά γιά νά μπορέσουμε, ἐπί τέλους, νά εκτιμήσουμε σωστά, τοὺς θεσμοὺς, τά πρόσωπα, τά πράγματα καί τίς καταστάσεις, νά ὀπλιστοῦμε ψυχικά καί νά ώριμάσουμε πραγματικά, γιά νά εἴμαστε άποτοξινωμένοι, αδέςμευτοι καί έτοιμοι, ὥστε νά άκολουθήσουμε τὸ ὀρθὸ στρατὶ, πού ὀδηγεῖ πρὸς τὴν έλευθερία καί τὴν άληθινή, πραγματική καί άνόθευτη δημοκρατία, μακριά άπό άποτυχημένους, ὀπισθοδρομικοὺς καί καταστρεπτικούς θεσμοὺς καί αντιδημοκρατικά κομματικά, προσωπικά τζάκια τοῦ παρελθόντος (πού χρόνια πολεμοῦσαμε καί τώρα... δψιμα έρωτεύθηκαν μερικοὶ), μά καί άπό τίς επικίνδυνες Σειρήνες, ἢ καί άπό τὴν ὅποιαδήποτε Σκύλλα καί τὴ Χάρυβδη τοῦ παρόντος, καί αν άκόμα τὸ μονοπάτι μας εἶναι δύσκολο καί μακρὸ...

(908)11-6-1973)

6.

Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀρχῆς...

Οἱ πολιτικοὶ κρατούμενοι βρίσκονται πιά στά σπίτια τους. Νά λοιπὸν πού ἔγινε ἀκίνδυνη πραγματικότητα μία ἐπιθυμία μερικῶν ἐκατοντάδων ὑπευθύνων πνευματικῶν ἀνθρώπων (τῆς χώρας καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ) καὶ μιὰ εὐγὴ τῶν ἡρεμῶν ἀληθινῶν, ἔθνικῶν καὶ σωστά σκεπτομένων ἀνθρώπων, ἄσχετα ἂν στὸ ἄμεσο παρελθὸν ὑπῆρξε τοῦτο αἰτία γιὰ τὴν κατηγορηθεῖσαν ἀρκετοί, οἱ ὅποιοι μάλιστα χαρακτηρίσθηκαν («συλλήβδην καὶ ἀθρόως») σάν κομμουνιστὲς, συνοδοιπόροι καὶ τὰ παρόμοια, πού μᾶς διαιροῦν καὶ ταλαιπωροῦν χρόνια τώρα καὶ δέν μᾶς ἀφήνουν καὶ αὐτὰ νά προκόψουμε σάν κράτος. ὅταν ὅλες οἱ ἄλλες χῶρες ἔχουν ξεπεράσει τοὺς τέτοιους σκοπέλους. Καὶ τὸ ἀξιοσημείωτο εἶναι ὅτι οἱ τότε ἐπικριτὲς καὶ οἱ ἐκτιμητὲς τῆς πιὸ ρευστῆς λέξεως, τῆς «ἐθνικοφροσύνης», φριαμβολογοῦν τώρα γιὰ τὴν πραγματοποίηση ἐκείνου ἀκριβῶς τοῦ μέτρου πού τότε θεωροῦσαν σάν ἔθνικὰ καταστρεφτικὸ! Εἶναι καὶ τοῦτο μιὰ ἀκόμα δυσοίωνη διαπίστωση γιὰ τὸ εὐμετάβολο καὶ τὸ ἀσταθὲς τῶν «πιστευτῶν» καὶ τῶν καταστάσεων στὴν Ἑλλάδα, ὅπου οἱ λέξεις καὶ οἱ πράξεις δέν ἀξιολογοῦνται ἡρεμῶς καὶ ἀντικειμενικῶς, μὲ γνώμονα τὸ πραγματικὸ συμφέρον τῆς χώρας, ἀλλὰ βαθμολογοῦνται στενοκαρδῶς καὶ στενοκέφαλα, ἀλόγια μὲ τὸ προσωπικὸ καὶ κομματικὸ συμφέρον ἢ μὲ τὸ ποιὸς εἶναι ὁ ἐκφραστὴς τους. Ἔτσι τὸ μόνο σταθερὸ πού μένει σ' αὐτὸν τὸν τόπο εἶναι ἡ .. ἀστάθεια τῶν πάντων...

Ἐγινε ὅμως (μὲ τὴν ἀπόλυση τῶν πολιτικῶν κρατουμένων) ἓνα βῆμα προόδου πρὸς τὴν ὁμαλότητα, ἂν καὶ μὲ μεγάλη καθυστέρηση. Μένουν νὰ γίνουν πολλὰ ἀκόμα: Ἡ διεύρυνση τοῦ μέτρου γιὰ τοὺς λίγους πού ἀπέμειναν καὶ γιὰ ὄσους μένουν ἀκούσια στὸ ἐξωτερικὸ. Ἡ ἐξάλειψη τοῦ ἀφανοῦς ἀλλὰ ἔντονα αἰσθητοῦ παραπετάσματος καὶ πλέγματος πού δημιούρ-

γησαν οἱ ἔκτακτες ἐξουσίαι καὶ καταστάσεις. Ἡ ἀπαγόρευση ἐξόδου μερικῶν. Οἱ διορισμένες διοικήσεις στοὺς συλλόγους καὶ στὰ σωματεῖα. Ἡ ἀπομάκρυνση τῶν στρατιωτικῶν ἀπὸ τῆς ἀνώτατης σχολῆς καὶ τῆς διάφορες ὑπηρεσίας. Ἡ ἐξάλειψη τῆς γνωστῆς σ' ὅλους προνομιακῆς (οἰκονομικῶς) μεταχειρίσεως μιᾶς τάξεως ἢ, ἀντίθετα, τῆς διώξεως—παρακολουθήσεως καὶ τοῦ ψυχολογικοῦ πολέμου μιᾶς ἄλλης. Ἡ κατάργηση ἀνελευθέρων καὶ ἀντιδημοκρατικῶν νομοθετημάτων καὶ καταστάσεων ἢ ἢ μὴ καθιέρωση παρόμοιων ἄλλων. Καὶ ἀκόμα: Ἡ ἄμεση γνωστοποίηση τῆς συγκεκριμένης ἡμερομηνίας τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν καὶ ἡ διεξαγωγή τους κάτω ἀπὸ συνθήκες ἀληθινῆς ἐλευθερίας, ἀντικειμενικότητος, χωρὶς τῆς ὁποιοσδήποτε ψυχολογικῆς βίας καὶ τῆς ἔμμεσης ἢ καὶ ἀπροκάλυπτης πράξεως νοθείας...

* * *

Οἱ ἄνθρωποι (καὶ πολὺ περισσότερο ὅσοι θέλουν νὰ παίξουν τὸν ρόλο τοῦ ἀξίου ἡγέτη) κρίνονται μονάχα ἀπὸ τῆς πράξεως τους καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ λόγια ἢ τῆς προθέσεως. Ἄν λοιπὸν ὁ κ. Παπαδόπουλος θέλει νὰ παραδεχτοῦμε καλῶς ὅτι ἐπιδιώκει νὰ ὁμοιοιάσουν καὶ νὰ συναδελφωθοῦν ἐπὶ τέλους ὅλοι οἱ Ἕλληνες, πρέπει νὰ ἀνοίξη τοὺς δρόμους πού ὀδηγοῦν στὴν λεωφόρο τῆς δημοκρατίας. Χρειαζέται «φῶς, περισσότερο φῶς», ὅπως πρόφερε ξεψυχώντας ὁ μέγας Γκαῖτε. Γιὰ νὰ θάλουμε λοιπὸν τῆς κακῆς ἀναμνήσεως μας (ἀπ' τὰ χρόνια πού πέρασαν) στὰ χρονοντούλαπα τῆς λήθης, πρέπει νὰ παύση ἀμέσως ἡ ἀσάφεια, ἡ ἀβεβαιότητα, ἡ σύγχυση καὶ ἡ μυστικότητα μετὴν ὁποία ἐτοιμάζεται τὸ μέλλον τῶν Ἑλλήνων, γιὰτὶ μιὰ αἰτία τῆς κακοδαιμονίας τοῦ παρελθόντος ἦταν καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἡ πορεία τῆς χώρας προσδιοριζόταν κρυφὰ ἀπὸ τῆς ἀντισυνταγματικῆς ἐνέργειας τῶν μηχανημάτων τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ τῶν πολιτικῶν σαλονιῶν.

Δὲν εἴμαστε ὅμως διατεθειμένοι πιά νὰ ὀδηγηθοῦμε καὶ πάλι σὰν ἀβουλα πρόβατα, σὰν εὐκολομεταχείριστα πιόνια σὲ παλιὰ ἢ νέα κομματικὰ τσιφλικιὰ ὁποιοῦδήποτε, οὔτε νὰ γίνουμε ὁπαδοὶ προκατασκευασμένων πρακτορείων ὀρισμένων συμπερόντων. Τώρα πού κόπηκε ἡ ἀναγκαστικὴ ρυμούλκησὴ μας σὲ ἄρματα τοῦ χθὲς, θὰ προσπαθήσουμε νὰ ἐκμεταλλευτοῦμε τὴν εὐκαιρία γιὰ νὰ ὀργανωθοῦμε πιά σὲ πραγματικὰ ἀνεξάρτη-

τους, υπερπροσωπικούς πολιτικούς, κομματικούς σχηματισμούς, οι οποίοι θα ελέγχωνται τέλεια «ἐκ τῶν κάτω», ἀπ' τὸ λαὸν, καὶ δὲν θὰ διευθύνωνται αὐταρχικά ἀπὸ αὐτοδιοριζόμενους καὶ ἀναντικατάστατους ἀρχηγούς. Πρέπει καὶ μπορεῖ νὰ προκύψῃ καὶ κάτι καλὸ ἀπὸ τὸ κακὸ πὺ ἔγινε μὲ τὴν ἀναστολὴ τῶν ὀποιωνδήποτε ἰχνῶν, ὑποτυπωδῶν δημοκρατικῶν διαδικασιῶν, διότι ἀπαγκιστρωθήκαμε ἀπὸ τὰ προσωπικά φέουδα. Χρειαζέται νὰ δημιουργηθῇ μιὰ καινούργια, δημοκρατικὴ κατάσταση.

Γιὰ νὰ γίνῃ ὁμοῦς τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητὴ ἡ μακροχρόνια προπαρασκευὴ. Ὁ αἰφνιδισμὸς δὲν ἐξυπηρετεῖ τὸ ἀληθινὸ συμφέρον τῆς χώρας, γιατί θὰ χαθῇ μιὰ εὐκαιρία γιὰ νὰ ὀργανωθοῦν οἱ πολῖτες σὲ ὑπερπροσωπικά κόμματα. Διαφορετικά οἱ ψηφοφόροι θὰ ἐπαναγκιστρωθοῦν στὰ πάλια κόμματα ἢ θὰ παραπαίουν καὶ ἀμφιταλαντεύωνται, μὴ γνωρίζοντας σὲ ποῖο ἀπ' τὰ «ἐπαναστατικά» κόμματα νὰ ἐνταχθοῦν, ἀφοῦ δὲν θὰ πρὸλάβουν νὰ ἐνημερωθοῦν. Ἐτσι ὁμοῦς θὰ ἐπαληθεύσῃ ἡ σοφὴ λαϊκὴ παροιμία «Ἄλλαξε ὁ Μανωλίδος καὶ ἔβαλε τὰ ροῦχα ἀλλιῶς»!

* *

Ὁ χρόνος θὰ βαθμολογήσῃ κατάλληλα τὶς προθέσεις καὶ τὶς πράξεις τοῦ κ. Παπαδουπόλου. Ἡ καλὴ πίστη μας θὰ εἶναι ἀνάλογη πρὸς τὴν ἔμπρακτὴ συμπεριφορὰ του.

Ἡ ἀπόλυση πάντως τῶν πολιτικῶν κρατουμένων, εἶναι μονάχα ἡ ἀρχὴ τῆς ἀρχῆς ἐκείνων, πὺ πρέπει νὰ γίνουν γιὰ νὰ ἀλλάξῃ (οὐσιαστικά καὶ πραγματικά) ἡ κατάσταση...

(1919)27-8-1973)

7.

Δὲν ἄλλαξε τὸ παρελθόν;

Δὲν εἶναι δυνατό νὰ παρασιωπήσουμε ὀρισμένα φαινόμενα

τῆς πολιτικῆς ζωῆς τοῦ τόπου μας, πού ἔλαβαν χώραν τελευταία:

Ἐνῶ οἱ συντάξεις τῶν ἀγροτῶν παραμένουν σιά ἐπίπεδα τῶν 10 δραχμῶν τὴν ἡμέρᾳ ἢ τῶν ἐπαγγελματιῶν γύρω στίς 1000 δραχμές τόν μῆνα, κ.ο.κ., δημοσιεῦτηκε νόμος γιά τοὺς πολιτικούς, πού μοιράζει πλουσιοπάροχα χιλιάρικα, σ' ὄλους. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι, μὲ τό νέο νομικό καθεστῶς, ἂν π.χ. πολιτευθῇ ἓνας νεαρός, ἡλικίας 25—26 ἐτῶν, χρηματίση βουλευτῆς, ἔστω καί 10 χρόνια, καί παύση νὰ εἶναι βουλευτῆς, θά συνταξιοδοτηθῇ, ὅταν θά εἶναι μόλις 35—36 χρόνων ἢ ὅταν θά εἶναι 56 ἐτῶν καί ἔχει διατελέσει μονάχα 4 χρόνια βουλευτῆς, καί μάλιστα θά εἶναι τρόφιμος τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου ἰσόβια καί θά εἰσπράττη ἡγεμονικό ποσό, ὅσο δηλαδὴ παίρνουν, περίπου, ὄλοι μαζί οἱ γέροντες συνταξιοῦχοι γεωργοί, ἢ οἱ ἐπαγγελματίες ἑνὸς πολὺ μικροῦ χωριοῦ...

Ἄς μὴ ἐπεκταθοῦμε καί στοὺς ἀρχηγούς κομμάτων, στοὺς ὑπουργούς, ὑφυπουργούς καί στοὺς γ. γραμματεῖς, γιὰ τὴν θά ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ τόν νόμο «περὶ τύπου», ἀφοῦ (στὴν οὐσία) θά πρέπει νὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ τὴ σκοπιμότητα καί τὴν... «φωτογραφία» τοῦ νόμου...

Διερωτώμαστε μονάχα, ἂν—ὅπως ἰσχυρίζονταν οἱ ἐπαναστάτες τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967—ἦσαν πραγματικά τόσο δημαγωγοί, πλεονέκτες καί, περίπου, ληστές ἢ καταχραστὲς τοῦ δημοσίου χρήματος οἱ παλιοὶ πολιτικοί, πού, παρά ταῦτα, εἶχαν νομοθετήσῃ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔχη πολλαπλάσιο χρόνο ἓνας πολιτικός γιά νὰ πάρῃ σύνταξη;

Βέβαια, δὲν ἀκούσαμε παρά μόνο δύο ἀποποιήσεις τῆς χαρακτηριστικῆς προσφορᾶς καί ἐλάχιστες διαμαρτυρίες παλιῶν πολιτικῶν, γιὰ τὴν—ὅπως λέγεται—τὰ χρήματα δὲν ἔχουν μυρουδιά, στρατόπεδα καί ἐχθρούς...

Φοβούμαστε, συνεπῶς, ὅτι ἔτσι δὲν θά ἔχουμε πάντα ἀξιόλογους βουλευτὲς, ἀλλὰ, συχνά, τεμπέληδες... βουλευτὲς.

* * *

Ζητήσαμε περισσότερο φῶς, γιά τὶς μελλοντικές ἐξελίξεις, ἀλλὰ ἔχομε ἀκόμη πλήρη συσκοτίση καί σύγχυση. Ἀκολουθώντας τὴν κακιά μοίρα καί νοοτροπία τοῦ τόπου (πού ἐδῶ καί 150 χρόνια ἐκλιπαρεῖ τὴ βοήθεια ἀπ' τὸ ἔξωτερικό), μεταφέραμε τὰ πολιτικά μαγειρεῖα στίς εὐρωπαϊκὲς πρωτεύουσες, γυ-

ρεύοντας ἐκεῖ τὴ λύση τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτικοῦ προβλήματος. Καὶ ὁ μόνος ὁ ὁποῖος δέν ρωτιέται εἶναι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, γιὰ νὰ φανῆ, ἴσως, πόσο εἶναι... «κυβερχρος»...

Πότε, ἐπὶ τέλους, θὰ παύσουν οἱ παρόμοιες πράξεις, θὰ ἀποκτήσουμε τὴν πρέπουσα ἀξιοπρέπεια καὶ τὴ δημοκρατικὴ συγκρότηση, σὰν πολιτικοὶ καὶ σὰν πολῖτες;

* * *

Γιὰ μιὰ φορά, ἀκόμα, θὰ τὸ γράψουμε: Εἶναι καιρὸς πιά νὰ σοβαρευτοῦμε. Νὰ παύσουμε πλέον νὰ ὑποτιμᾶμε τὸν λαὸ, ὑπερεκτιμώντας τὴν προσωρινὴ κατοχὴ ἢ τὴν προσμονὴ τῆς καταλήψεως καὶ τῆς διανομῆς τῆς ἐξουσίας, μιὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι—οἱ ὅσοδῆποτε, πραγματικὰ ἢ φαινομενικὰ, ἰσχυροί—εἶναι ἀπλῶς ἐνδημικὰ πουλιά, πού, ἀργὰ ἢ γρήγορα, μετατρέπονται εἰς ἀποδημητικά. Μένει ὅμως τὸ κακὸ παράδειγμα, γιὰ τοὺς ὑποψήφιους νέους πολιτικούς, καὶ τοὺς πολῖτες, ἢ κατὰκριση τῆς ἀδέκαστης Ἱστορίας καὶ οἱ σοβαρὲς ἐπιπτώσεις γιὰ τὴν πορεία τοῦ ἔθνους, πού ἔτσι ὀπισθοδρομεῖ...

Ὁ Ἕλληνας—εἶπαν—εἶναι «πολιτικά ἀνώριμος», ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ ὠριμάσῃ, ἀφοῦ ἄλλοι ὀρίζουν «ἐρήμην του» τὴν τύχη του, μάλιστα δὲ καὶ ὑπόδικοι πολιτικοί, τύπου Στεφανοπούλου, Μητσοτάκη, κ.λ.π., οἱ ὁποῖοι μόνον γιὰ ἡέτε: δέν δικαιούνται πιά νὰ προτείνωνται, νὰ χρησιμοποιοῦνται καὶ νὰ ἐμφανίζονται, οὔτε νὰ μεσολαβοῦν καὶ νὰ συσκέπτονται, γιὰτὶ ὑπῆρξαν ἀδίστακτοι προδότες τῆς λαϊκῆς ἐντολῆς ἢ ὑπερφίαλοι νευκαίσαρες, πού ὀργίστηκαν, μόλις ἔχασαν τὴν ἐξουσίαν;

* * *

Νὰ προχωρήσουμε, λοιπόν, χωρὶς ἀναβολές, χωρὶς προφάσεις, χωρὶς μυστικοσυμβούλια, χωρὶς παράξενες συναντήσεις, ἀναζητήσεις, ἐμφανίσεις καὶ ἐξαφανίσεις στὸ ἐσωτερικὸ καὶ στὸ ἐξωτερικὸ...

Πρέπει νὰ χυθῆ ἄπλετο φῶς στὶς μελλοντικὲς ἐξελιξίσεις τοῦ πολιτικοῦ προβλήματός μας, γιὰτὶ, ἀλλιῶς, θὰ αὐξηθῆ ἡ ἀδιαφορία (γιὰ τὰ «κοινά») τοῦ κουρασμένου Ἕλληνα, θὰ περὶσσήσῃ ἢ ἔλλειψῃ ἐμπιστοσύνης τοῦ ἀπλοῦ πολίτη γιὰ τὸ μέλλον τοῦ τόπου, γιὰτὶ στὰ (πραγματικὰ) δημοκρατικὰ πολιτεύματα δέν ἔχουν θέση τὰ μονόπλευρα παιχνίδια, τὰ μαγει-

ρεΐα, τὰ μυστικοσυμβούλια καὶ οἱ αἰφνιδιασμοί, ἀλλὰ ἡ εἰλικρίνεια, ἡ τέλεια ἐνημέρωση καὶ τὸ ἔγκαιρο φανέρωμα τῆς μελλοντικῆς πορείας τοῦ Κράτους. Ἄν, συνεπῶς, θέλουν, οἱ ἰθύνοντες, νὰ δώσουν δεῖγμα τῆς ἐπαγγελθόμενης πολιτικοποιήσεως—δημοκρατικοποιήσεως, πρέπει νὰ ἀλλάξουν μεθόδους.

* * *

Ἴσως ὁμως νὰ εἰπωθῆ ὅτι ἡ πίστις τοῦ λαοῦ εἶναι τὸ τελευταῖο, πού—στὴν πραγματικότητά—προσέχει κανεὶς. Ἴσως, ἀλλὰ τὰ ἕξ—ἑπτὰ χρόνια, πού πέρασαν, ἀπέδειξαν πόσο εἶναι σφαλερὴ καὶ ἐπικίνδυνη μιὰ τέτοια θέση, ἀφοῦ τελευταῖα ἐπιστρατεύτηκαν τὰ πάντα γιὰ νὰ ἐπαναποκτηθῆ ἡ χαμένη ἐμπιστοσύνη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ πολίτη γιὰ τὰ «κοινὰ», ἀφοῦ—ὅπως φαίνεται—ἐπιλέχθη ἀκόμα καὶ παλιὸς πολιτικὸς (δηλαδὴ ἄνθρωπος τοῦ «...ἀμαρτωλοῦ» παρελθόντος) γιὰ νὰ μᾶς βγάλῃ ἀπὸ τὴ δύσκολη θέση καὶ τὴ κατάπταση, ὅπου—ὅπως τουλάχιστο μᾶς ἔλεγαν μέχρι τώρα—μᾶς ἔρριξε, παρὰ ταῦτα, ὁ πολιτικὸς κόσμος...

Φῶς, λοιπόν, περισσότερο φῶς, πραγματικὴ ἐλευθερία καὶ ἄμεση ἐπάνοδο τῆς ἐξουσίας στὸ λαὸ, γιὰτὶ, ἀλλιῶς, δὲν θὰ ὑπάρξῃ πρόοδος, μιὰ καὶ τὰ τελευταῖα γεγονότα δὲν μᾶς ἐπεισαν ὅτι ἔχει ἀλλάξει τίποτε ἀπὸ τὶς μεθόδους καὶ τὶς συνήθειες τοῦ παρελθόντος...

(923)24-9-1973)

8.

Βιργινία, Ἀρσένιος καὶ Χατζηκατβίας

Πεντακόσια, τόσα, χρόνια πλανιέται στὸν τόπο μας ἡ διήγηση γιὰ τὴν «Βασίλισσα Βιργινία» ἢ «Βεργίνα». Ἦταν, λέει, ἀρχόντισσα τῆς Βεροίας, πού ὄταν κινδύνεψε νὰ ἀτιμασθῆ ἀπὸ τοὺς Τούρκους (πού εἶχαν καταλάβει τὴν πόλη μας), ἔπε-

σε μαζί μέ τό παιδί της από τόν πύργο της στό ποτάμι (πού τρέχει πιδό κάτω) και πνίγηκε και έτσι γλύτωσε τήν τιμή της, συντομεύοντας τήν ζωή της για χάρη τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας...

Σ' ἄλλο πλάνο, ὁ ἀρχιερέας τῆς Βέροιας ἀγωνιζόταν στήν μητρόπολη για νά κρατήση ἀνέπαφη τήν θρησκευτική πίστη, τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ του και τῶν χριστιανῶν. Ἄρσένιος, τό ἀληθινό ὄνομά του, ὅπως τώρα φανερώνεται...

Στό νότιο τμήμα τῆς Βέροιας, ἄλλος Βεροιώτης, ὁ Χαριτόπουλος («Χατζηκατβίας») ἀντάλλαξε τήν πίστη και τήν πατριδα του μέ τόν φιλοτομαρισμό, τά προνόμια και τίς οικονομικές ἀτέλειες, ὁδηγώντας τοὺς Τούρκους στήν πόλη...

Ἡ Βιργινία και ὁ Ἄρσένιος ἀπό τή μιά μεριά συμβολίζουν αἰώνια τόν ἀξιο και ὑπερήφανο Ἕλληνα, τόν χριστιανό και τόν ἄνθρωπο, ὁ Χαριτόπουλος—Χατζηκατβίας, ἀπό τήν ἄλλη, ἀντιπροσωπεύει τόν ἐπικίνδυνο, μικρό ἄνθρωπο, τό βρωμερό τομαράκι...

* * *

Ἄπό τότε κύλησαν κάπου πεντακόσια χρόνια. Οὔτε πολλά, μπροστά στήν αἰωνιότητα, μήτε λίγα, σέ σύγκριση μέ τήν σύντομη παρουσία τῶν συγκεκριμένων ἀνθρώπων πάνω στή γῆ, μιά και ἐν τῷ μεταξύ σβήστηκαν κιόλας τά ἴχνη 7—8 γενιῶν Βεροιωτῶν...

Οἱ Τούρκοι ἀπεσύρθηκαν βέβαια ἀπό τόν τόπο μας, τήν κυρίως Ἑλλάδα, μὰ ἔμειναν τά ἴχνη τους. Ἄκομα δέν χάθηκαν, μήτε λείπουν οἱ Βιργινίες, οἱ Ἄρσένιοι και οἱ Χαριτόπουλοι—Χατζηκατβίες!! Καί ἡ ζωή συνεχίζεται σέ πείσμα ἐκείνων πού δέν κατάλαβαν πώς σταθερότερο ἀπό ὄλα εἶναι τό...ἀσταθές, ὅτι τίποτε δέν θά μείνη ἀπό τοὺς ἴδιους, πού νά ἀντέξη στόν χρόνο, παρά μονάχα ὅσα ἀξία ἔπραξαν, ὑλικά ἔργα ἢ αὔλα, μιά και ὁ πολιτισμός εἶναι ἀποτέλεσμα ἐνέργειας, ἔργων, ὄχι ἀπιστίας και χολωμένης κριτικῆς τῶν πάντων και ἀμπελοφιλοσοφίας...

Ἄπό τά ὑλικά ἔργα μένουν ὅσα εἶναι μεγαλόπνοα, δέν ἀποβλέπουν σέ κοντόφθαλμους, ἀτομικιστικούς σκοπούς. Ἄπ' τά αὔλα ἔργα μένουν ἐκεῖνα μονάχα πού συμβάλλουν ὀπωσδήποτε στήν πρόοδο τοῦ ἀνθρώπινου γένους, στόν ψυχοπνευματικό, ιδιαίτερα, τομέα...

Κατὰ τὰ ἄλλα, ὁ ἀνθρώπινος θίασος παίζει συνέχεια, μὲ ἀλλαγὴ σκηنيκῶν, πρωταγωνιστῶν καὶ κομπάρσων, στὸ θέατρο τῆς κωμωδίας (ὅπου συχνά, ὡστόσο, παίζονται... τραγωδίες) καὶ τῆς τραγωδίας, χωρὶς νὰ μένη τίποτε ἀπὸ τὰ μικρόπνοα ὑλικά ἔργα, τὶς πλειοδοτικές δημοπρασίες τῆς ψυχῆς, τὶς ἀγοραπωλησίες τῶν συνειδησέων καὶ ἅς νομίζουμε πῶς ἐμεῖς τουλάχιστο εἴμαστε τὰχα ἀθάνατοι ἢ ἀναντικατάστατοι!!!

*
* *

Πάντοτε ὑπάρχουν οἱ αἰτίες γιὰ τέτοιες μεταφυσικὲς ἀναζητήσεις καὶ προβληματισμούς. Οἱ φθινοπωρινοὶ ὅμως μῆνες προκαλοῦν γιὰ κάτι τέτοιο καὶ μᾶς ὑπογεωώνουν νὰ ἀλλάξουμε τὰ ροῦχα τῆς ἀμυαλῆς καὶ ξένοιαστῆς καλοκαιρινῆς ζωῆς καὶ νὰ καλλιεργήσουμε, ἐπὶ τέλους, τὸ ἐγκαταλελειμμένο λειβάδι τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος...

Αὐτὴ τὴν ἐβδομάδα εἶχαμε καὶ μὴ ἐξαιρετικὰ ἔντονη ἀφορμὴ: Τὰ συνεργεῖα δουλεύουν στὴν πλατεία Ὁρολογίου τῆς Βέροιας, πίσω ἀπ' τὰ δικαστήρια, κατεδαφίζοντας τὶς φυλακὲς καὶ τὸ παλιὸ ταχυδρομεῖο, ἰσοπεδώνοντας τὴν γύρω περιοχὴ. Ἀκόμη, ἓνα συνεργεῖο προσεκτικῶν ἐργατῶν (μὲ ἐπὶ κεφαλῆς ὑπάλληλο τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας) καθαρίζει τὸν γῶρο γύρω ἀπὸ τὰ ὑπολείμματα τοῦ «πύργου τῆς Βιργινίας» καὶ ἔτσι ξεπερῶσα μιά ἀγνωστὴ (ἐδῶ καὶ ἐξήντα περίπου χρόνια) εἰκόνα ποὺ θυμίζει βυζαντινὴ ἐποχὴ, μὰ καὶ τὴν θυσιασμένη Βερωιωτοπούλα, τὸν ἀνθρωπο—σύμβολο, παράδειγμα. Ἔχομε πιά ἓνα ὑλικὸ μνημεῖο, πού, ἂν εἶχε λαλιὰ, πολλὰ θὰ μπορούσε νὰ διηγηθῆ, νὰ μᾶς πληροφορήσῃ ἴσως καὶ νὰ διαψεύσῃ κτλ., μὰ —δυστυχῶς—δὲν ἔχει καὶ ἔτσι μονάχα θὰ θυμίζῃ πιά στίς γενιὲς ποὺ ἔρχονται, πῶς ὑπάρχουν καὶ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου μὲ μεγάλη καὶ αἰώνια ἀξία, πού μένουν ὀρόσημα καὶ ζυγίζουν περισσότερο ἀπὸ τὴν ἐντατικὴ καὶ ὀψιμη... τριχοκαλλιέργεια, ἦ, ἀκόμα, ἀπὸ τὴν ἄμετρο καὶ μονομερῆ ἀπόλαυση τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, τὸ ἀτέλειωτο κυνήγι τῆς... μόδας καὶ τῶν παρόμοιων φλύσων καὶ ἀνοούσιων ἀσχυλιῶν τῶν μικρανθρώπων. Μὰ ἡ ἀγαπημένη Βέροια μὲς εἶναι τελευταῖε πολὺ τυχερὴ καὶ γι' ἄλλο λόγο, γιατί (ἐκτός ἀπὸ τὴν γενικὴ πρόοδὸ τῆς) ἀπόκτησε τώρα καὶ ἓνα ἀκόμα πνευματικὸ μνημεῖο, τὴν διήγηση τοῦ μαρτυρίου, τὴν ἀκολουθία τοῦ μητροπολίτη Ἀρσένιου (ποὺ ἀγνοοῦσαμε ὀλότελα τὴν ὑπαρξὴ τῆς) καὶ πού (σὲ πολλοὺς ἢ λίγους)

θά ἐμποδίζη ἴσως τὴν τάση γιὰ τὸ εὐκολο ξεπούλημα τῆς ψυχῆς, τῆς πίστεως καὶ τῆς συνείδησης...

* *

Ἔτσι, γιὰ τὴν τριλογία, ποῦ θά μπορούσε νὰ συνθέσῃ κανένας (Βιργινία—Ἀρσένιος—Χατζηκατβίνας) μέ βάση τὴν παράδοση καὶ τὴν ἱστορία τῆς Βέροιας καὶ τῆς ζωῆς, σώθηκαν δυὸ μονάχα μνημεῖα. Γιὰ τὸν προδότη Χατζηκατβίνα δὲν χρειάζεται... Ἴσως γιὰτὶ ὑπάρχουν (μέσα μας ἢ δίπλα μας) ἄπειρα, χειροπιαστά πρωτότυπα...

(880)11-10-1971)

9.

Μέ ἀφορμὴ μιᾶ θεατρικῆ παράστασης

«Οἱ κλειδοκράτορες»

Οἱ ἀπογοητευμένοι καὶ οἱ αἰώνιοι ἀγωνιστὲς

Καὶ ἓνα ρεσιτάλ ἠθοπειῖας τοῦ κ Στ. Ληναίου

Στοὺς τελευταίους μῆνες παρατηρήθηκε μιὰ «εἰσβολή» θι-
ᾶσων καὶ στὴν πόλη μας, μέχρι ποῦ ἡ προσφερόμενη ποσότητα
τῶν παραστάσεων νὰ δημιουργῆ κάποια ἐρωτήματα, κυρίως
γιατὶ δὲν μπορούμε νὰ μιλήσουμε εὐνοϊκὰ καὶ γιὰ μιὰ ἀνάλογη
ποιότητα...

Εἶναι, βέβαια, γνωστὴ ἡ εὐσυνειδήτη ἐργασία τοῦ συμπα-
θητικοῦ ζευγαριοῦ (στὴ ζωὴ καὶ τὸ θέατρο) τῶν πρωταγωνι-
στῶν Στέφανου Ληναίου—Ἑλλης Φωτίου, ἔστω στοὺς λίγους,
μιὰ καὶ οἱ πολλοὶ τοὺς πρωτογνώρισαν στό «μαγικό κουτί» τῆς
τηλεοράσεως, καὶ ξέραμε μερικὰ πράγματα γιὰ τὸ νέο ἔργο καὶ
καὶ τὴν καινούργια προσπάθειά τους, ἀπ' τὰ δημοσιεύματα
τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν περιοδικῶν, μὰ, παρὰ ταῦτα, ἤμασταν

—ὅπως ἀποδείχτηκε—ἀπροετοίμαστοι, ὅταν βρεθήκαμε στὴν αἴθουσα τοῦ «Παλλάς» (Τρίτη 11)6)74) γιὰ νὰ παρακολουθήσουμε ἓνα τὸσο ἀξιόλογο ἔργο, ὅπως εἶναι οἱ «Κλειδοκράτορες» τοῦ Τσέχου συγγραφέα Μίλαν Κούντερα, καὶ ἓνα πραγματικὸ ρεσιτάλ ἠθοποιίας, κυρίως τοῦ Στέφανου Ληναίου καὶ τῆς Ἑλλης Φωτίου.

* *

Εἶπαν πὼς τὸ θέατρο εἶναι μιὰ ἀναπαράσταση τῆς ζωῆς. Καὶ πράγματι εἶναι. Ἀλλὰ ποιᾶς ζωῆς;

Μὴ τάχα αὐτοῦ τοῦ μαγγανοπήγαδου, ὅπου σερνῆμαστε; Συχνὰ ναί, κάπου· κάπου ὄχι. Ὁ συγγραφέας ἑνὸς θεατρικοῦ ἔργου μοιάζει—εὐτυχῶς—καμιὰ φορά καὶ μὲ τὸν ποιητὴ, πού δὲν εἶναι φωτογράφος τῆς πραγματικότητος μὰ «μοντέρνος» ζωγράφος, πού προσπαθεῖ νὰ δώσῃ τὴν εἰκόνα μιᾶς ἄλλης ζωῆς, ἰδεατῆς (μερικὰ ἢ ὀλικὰ) γιὰ νὰ προβληματίσῃ τὸν ἀνθρωπᾶκο τῆς ἐποχῆς του, πού ξοδεύεται ἀνάμεσα στὴν ἐπίδειξη, στίς ὑλικὲς ἀπολαύσεις, στίς δουλοπρεπεῖς ὑποκλίσεις καὶ στὰ βασιλεια τῆς ἀπραξίας καὶ τῆς ἀδιαφορίας.

Τότε τὸ θέατρο ξεφεύγει ἀπὸ τὸν ἐφήμερο σκοπὸ τῆς κωμῶδιᾶς καὶ σκοπεύει στοὺς ψηλοὺς στόχους του, γιὰ μιὰ καλύτερη αὔριο, γιὰ ἓνα ξεμουδιασμα καὶ ἀνοιγμα τῶν φτερούγων, γιὰ ἓνα μικρόχρονο ἢ πολὺχρονο πέταγμα ἐπιστροφῆς στὸν κόσμον τῶν προδομένων, χαμένων ἐλπίδων μακριὰ ἀπ' τοὺς εὐκολοὺς συμβιβασμοὺς, τίς ἀνόητες συμβατικότητες καὶ τίς μικρόπνοες μικροφιλοδοξίες...

* *

Ὁ συγγραφέας λοιπὸν τοῦ θεατρικοῦ ἔργου «Κλειδοκράτορες» εἶναι ἓνας «φιλοσοφῶν ποιητῆς» πού συνέλαβε στὸ μυαλὸ του ἓνα αἰώνιο καὶ πανανθρώπινο πρόβλημα: Τὸν σκοπὸ τοῦ ἀνθρώπινου βίου, καὶ ἔστησε ἓνα ἔργο, πού εἶναι θεατρικὸ γιατί παίζεται στὸ θέατρο, ὅπως θὰ μπορούσε κάλλιστα νὰ πάρῃ τὴ μορφή μυθιστορήματος ἢ ἀκόμη καὶ φιλοσοφικοῦ (πολιτικοκοινωνικοῦ) δοκιμίου. Καὶ εὐτυχῶς πού κατέληξε σὲ θεατρικὸ ἔργο, γιατί τὸ δοκίμιο εἶναι ἓνα εἶδος πού ἀπευθύνεται σὲ ἐλάχιστους μελετητές, ἐνῶ ἓνα τέτοιο θέμα ἐνδιαφέρει τὸ σύνολο τῶν ἀνθρώπων καὶ μάλιστα σὲ βαθμὸ προτεραιότητος «ἐξαιρετικῶς ἐπέιγοντα...»

Ἄν λοιπὸν κανεὶς προβληματίζεται καὶ θέλῃ νὰ προβλη-

ματίση τούς άλλους στά βασικά θέματα τῆς πορείας τοῦ ἀνθρώπου, σάν κοινωνικοῦ καί πολιτικοῦ ὄντος, πρέπει νά χρησιμοποιήση καί τὸ μπαλκοσένικο, μιά καί εἶναι πολὺ ἀργὰ ἢ πολὺ δύσκολο (ἀν ὄχι ἀδύνατο) γιὰ νά ἐπιτύχη τοῦτο μέ τὸ τχολεῖο, ἀφοῦ οἱ ἀνθρώποι, πού διατρέχουν τὴν κρίσιμη ἡλικία, ἔχουν κόψει ἀνεπίστρεπτα τούς δεσμούς τους μέ τοῦτο, ἢ καί γιὰ τὸ σχολεῖο δὲν προσφέρεται γιὰ κάτι τέτοιο...

* *

Ποιά εἶναι ἡ κεντρικὴ ιδέα τοῦ ἔργου: "Ἄν ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά κυττάζη πὼς πρέπει νά βουλεύεται ἐκάστοτε, ἔστω χάνοντας τὴ στοιχειώδη ἀξιοπρέπειά του, συμβιβασόμενος μέ ὅποιοδήποτε καθεστῶς, γιὰ νά μὴ χάση (συμβολικά) τὰ .. κλειδιά ἐνός σπιτιοῦ, τὸ σῶμα μιᾶς ἀνόητης γυνίκας κλπ., δηλαδή μέ ἀντάλλαγμα νά μείνη «κλειδοκράτορας...», εἴτε γιὰ αὐτὴ εἶναι ἡ ψυχοσύνησὴ του, εἴτε γιὰ τὴν εἶναι κουρασμένος, ἀπογοητευμένος καί προδομένος ἢ καί αὐτοπροδομένος στρατοκόπος τῶν ιδεῶν, ἕνας πρῶτην ἀγωνιστής, πού ἀποφασίζει νά θυσιάση τὸν ἀγῶνα του γιὰ ἕνα καλύτερο αὔριο τοῦ συνόλου, γιὰ νά μὴ στερηθῇ τὸ (στὴν πραγματικότητα ἀνεπαρκές ἢ καί ἀηδιαστικὸ) προσωπικὸ του σήμερα, ἢ, ἀν, ἀντίθετα, πρέπει νά εἶναι ἕνως σταθερὸς, ρομαντικὸς, αἰώνιος, πρωτοπόρος ἀγωνιστής πού παθιάζεται γιὰ κοινωνικοπολιτικούς ἀγῶνες, μέ κίνδυνο τῆς ζωῆς του;

Πάνω σ' αὐτὸ τὸ πρόβλημα ὁ 45χροнос συγγραφέας ἔστησε ἕνα ἔργο, πού παρουσιάζει μιά ἐντυπωσιακὴ ἀντίθεση, ἀνάμεσα σὲ μιά χαρακτηριστικὰ σκηρικὴ λιτότητα καί μιά ἰδεαλιστικὴ ἀπεραντωσύνη, πού, παρά ταῦτα, δὲν καταλήγει σ' ἕνα εὐκολο, φτηνὸ καί κουραστικὸ κήρυγμα, μὰ μετουσιώνεται σ' ἕνα ἀνελέητο καί τραγικὸ, ἀμφίπλευρο σφυροκόπημα, κάτι σάν μιά ἐξαντλητικὴ, ἄγρια παλῶρη θύελλα, μιά κόλαση συγκρούσεων τῆς συνειδήσεως, πού προσιωνίζει τὴν κάθαρση, ἢ ὁποῖα κατακτῆθηκε μετὰ ἕνα σκληρὸ ἀγῶνα.

Πόσες φορές, ἄραγε, μᾶς δίνεται ἡ εὐκαιρία νά λάβουμε μέρος σὲ μιά τέτοια διελκυστίνδα τῶν ἀμφίροπων δυνάμεων μας, ἔχοντας τὸ σῶμα στὸ κινούμενο κάθισμά μας, ἐνῶ ἡ ψυχὴ μας συμπάσχει καί παλεύει στὴ σκηνή;

* *

Δὲν μένει, λοιπὸν, παρά καί εὐχαριστήσουμε καί γραπτὰ

τὸν Στέφανο Ληναῖο (Γιούρι), γιὰ τὸ ἀφθαστο παίξιμό του, ὅπως καὶ τὴν Ἑλλη Φωτίου (Βέρα), τὸν Ἀνδρέα Φιλιππίδη (κ. Κρούντα), τὴν Ντένιζ Μπαλτσαβία (κ. Κρούντα), τὸν Χρ. Δακτυλίδη (Τόνκα), τὸν (συνδεδεμένον μὲ τὴν πόλιν μας) Τάσο Ραμοῦ (θυρωρὸ—ἀξιωματικὸ), τὴν Ἐλισάβετ Ρωμανοῦ (θυρωρίνα), καὶ Δημ. Μπεκηρόπουλο καὶ Στ. Χαλκιδάκη (1—2 ἄντρες), γιὰ τὸ ἄψογο παίξιμό τους, πού τοὺς τιμᾷ καὶ ἀναδεικνύει τὸ «Σύγχρονο Ἑλληνικὸ Θέατρο» σ' ἓνα ἀξιόλογο συγκρότημα, μὲ ψηλές ἐπιδιώξεις καὶ σπουδαῖα ἐπιτεύγματα, σὲ μιὰ ἐποχὴ πού ὁ ἄνθρωπος γενικᾶ καὶ ὁ Ἑλληνας εἰδικώτερα ταλαντεύεται στὸ σταυροδρόμι τῶν ἀνησυχιῶν, τῶν ἀναζητήσεων καὶ τῶν ἀπογοητεύσεων.

Πόσα, πολλὰ, λοιπὸν, ὀφείλομε στὸν συγγραφέα καὶ στοὺς θιασάρχες, γιὰτὶ εἶχαν τὸ κατάλληλο ψυχικὸ θάρρος, τὸ ἀπαράμιλλο ταλέντο καὶ τὴν προσωπικὴν ἱκανότητα νὰ μᾶς δώσουν μιὰ κρίσιμη εὐκαιρία γιὰ ἓνα τρικύμιασμα συνειδησεων;

* * *

Θὰ κλείσω τὸ πρόχειρο τοῦτο κείμενο, μὲ ὄσα ἔγραψα στὸ σχετικὸ σημείωμα, πού ὑπῆρχε (σὰν μιὰ ἄλλη ὠραία πρωτοτυπία) στὸ φροντισμένο, τυπωμένο πρόγραμμα τῆς παραστάσεως, γιὰτὶ ἀποδίδουν τὴν ἀμεσότητα τῶν ἐντυπώσεων ἐνὸς θεατῆ, πού «συνέπαθε»:

«—Μπράβο, σὲ σᾶς καὶ τὸν συγγραφέα. Νιώσαμε γιὰ λίγο (;) «τὶ ἔχομε, τί θέλομε καὶ τί μᾶς πρέπει...».

—Πραγματοποιεῖτε ἓνα κοινωφελές ἔργο, ρίχνοντας βότσαλα σὲ μιὰ λιμνάζουσα πραγματικότητα...

—Δικαιῶνετε τὸν προορισμὸ τοῦ θεάτρου, γιὰτὶ, συνειδητά ἢ ἀσυνειδητά, κατασταλάζετε νησίδες προβληματισμοῦ καὶ ἐρωτοαποκρίσεων στὸ νοῦ καὶ στὸ μυαλὸ τοῦ θεατῆ...

Δικὸς σας

Καὶ ὑπογράφω

Γ. Χ. ΧΙΟΝΙΔΗΣ»

(961)17-6-1974)

10.

Ἄποχαιρετιστήριο...

Γεώργιος Παπανδρέου

Ὁ Γεώργιος Παπανδρέου ἀκολούθησε τὴν πορεία τῆς ζωῆς, φθάνοντας στὸ σταθμὸ τῆς γαλήνης, στὸ θάνατο. Ἡ γνωστὴ ζωντάνια του, ἡ πληθωρικὴ καὶ ἔντονη παρουσία του στὴν δημόσια ζωὴ τοῦ τόπου, μᾶς δημιουργοῦσαν τὴν ψευδαίσθηση, πὼς θὰ τὸν εἶχαμε πάλι κοντὰ μας, μέ τὸ ἀπαράμιλλο χιοῦμορ του, τὴν ἀνεπανάληπτη ρητορικὴ του δεινότητα, τὴν μοναδικότητα γιὰ χαρακτηρισμοὺς προσώπων καὶ καταστάσεων. Μὰ ὁ θάνατος, τὸ μόνο πράγμα πού δὲν δέχεται ἐξαιρέσεις, σταμάτησε τὴν «παγὰν λαλέουσαν» καὶ ἐναπόθεσε τὸ ὄνοματεπώνυμὸ του στὰ δελτάρια τῆς Ἱστορίας...

* *

Δὲν εἶναι ὅμως ὁ χρόνος κατάλληλος, γιὰ μιὰ, ἔστω καὶ πρόχειρη, ἀξιολόγηση τοῦ ἔργου τοῦ Γ. Παπανδρέου, γιατί οἱ ἀναμνήσεις εἶναι νωπές καὶ ἡ ψυχικὴ σύνδεσή μας μαζί του δὲν ἀφήνει ἤρεμη τὴν σκέψη.

Ὁ Γ. Παπανδρέου πάντως ἦταν ὁ ἄνθρωπος, πού προκάλεσε πολλές κρίσεις καὶ ἐπικρίσεις, δίκαιες καὶ ἀδίκες. Τὸ εἶπαμε καὶ ἐμεῖς ἄλλοτε, ὅταν ζοῦσε μέ εἰλικρίνεια, ἀλλὰ ἡ ἱστορία θὰ τὸν κρίνῃ τελικὰ καὶ σωστὰ καὶ θὰ τὸν κατατάξῃ, ὅπου νομίζει. Κλείνοντας τὸ ἀποχαιρετιστήριό μας, τονίζομε ἰδιαίτερα τὴν συμβολὴ του στὸν τομέα τῆς παιδείας, τίς ὑπηρεσίες του στὴν Δημοκρατία καὶ τὴν σταθερὴ του θέση, ἢ καλύτερα ἀντίθεση, ἀπέναντι στὸν Κομμουνισμό, πού στὰ 1944 κατάρθωσε νὰ κατατροπώσῃ.

(666)4-11-1968)

ΡΟΣ

ΔΕΥΤΕΡΑ

4

ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1948

ΘΙΑΣ

Έτος Ιθ' Αρ. Φύλ. 666
Τιμή φύλλ. 80στ. 1.00

ΟΜΕΝΗ ΕΝ ΗΒΕΡΟΙΑ

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟ...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Το δικοήθηρον κ. Γ. Χ. Χιονιάδη

Ο Γεώργιος Παπανδρέου ακολουθώντας την πορεία της ζωής, φθάνοντας στο σταθμό της γαλήνης, στον θάνατο. Η γλυστή ζωντάνια του, η παρθερική και έντονη παύση του έργου του Γ. Παπανδρέου, γιατί οι άνομη-σεις είναι τωπές και η ψυχική σύνδεσή μας μαζί του δεν άρνηει ήρεμη την οσέψη. Ο Γ. Παπανδρέου πάντως

ροσεία του στην δημόσια ζωή. Έτσι, μας επισημασάν την σταθεροποίησας δά τον εγχεσε πάλι κοντά μας, με το θαυμάσιο χιούμορ του, την ανεπανάληπτη ρητορική του δεξιότητα, την μοναδικότητα με χαρακτηρισμούς προόδων και καταστάσεων, με θάνατος, το μόνο πρόβλημα, που δεν δέχεται εξαιρέσεις, σταράτος την επογόν λα-Μέσσαν και ένπνόμεσας το άνοματεπώνυμο του σά δελτάρια της Ιστορίας...

Δέν είναι όμως ά χρο-νος κατάλληλος, για μιά, ε-

βρον ά θάθηρμος, που προ-μάλλος πολλές κρίσεις και έπικρίσεις, έδικσεις και άδικες. Τό εγχεσε και έμετες άλλοτε, όταν ζούσε, με ελακρυγιο, αλλά η Ιστορία δά τον κρίνει τελικά και σωστό και δά τον κατατάξει, άπου νο-μίμοι. Κλείνοντας τό απο-χαιρετιαθήριό μας τονίζομε ιδιαίτερα την συμβολή του σάόν τουτο της παιδείας, της ύπηρεσίας του σάην Δη-μοκρατία και την σταθερή του θέση, η καλύτερα αντί-θεση, όπέναντι σάόν Κομ-μουνισμό, που σάόν 1944 κα-τάρθηκε τό κατατροπήση ΤΟΥΡΟΥ Χ ΧΙΟΝΙΑΔΗ

11.

Σύμβολο μνήμης και νέων αγώνων...

Γεώργιος Παπανδρέου

Συμπληρώθηκαν πέντε χρόνια από τον θάνατο του αρχηγού της Ένώσεως Κέντρου Γεωργίου Παπανδρέου. Πέντε χρόνια αγωνίας, διώξεων, πόνου και θυσιών των δημοκρατών και της δημοκρατίας, που τόσα υπέφερε και υπομένει ακόμα έξ αιτίας των αθέλητων εναγκαλισμών της απ' τους ποικιλώνυμους—δήθεν—θαυμαστές της. Και όσο περνούν τά χρόνια, τόσο περισσότερο γίνεται αισθητή ή απουσία του ακάματου αγωνιστή της δημοκρατίας. Σήμερα, μάλιστα, πού ή χώρα βρίσκεται στο σταυροδρόμι νέων αγώνων και εξέλιξεων, μᾶς λείπει περισσότερο από κάθε άλλη φορά ο ταλαντούχος Γεώργιος Παπανδρέου, γιατί μπορεί να μη υπάρχει πιά ή γάγγραινα της βασιλικής Αύλης κ.τ.λ., αλλά μᾶς χρειαζόταν ο αρχηγός, για να ξεσκεπάση όλους τους καπηλεύτηκαν τὸ δημοκρατικὸ «πιστεύω», για να κατακεραυνώσει, επίσης (μέ εκείνο τὸν ανεπανάληπτο, δωρικὸ σέ λιτότητα μᾶ σοφὸ σέ περιεχόμενο, σέ επιγραμματικότητα και σέ πνευματικότητα, τρόπο), π.χ. τοὺς «ἐπαναστάτες», τύπου Ἀσλανίδη κ.ἄ., οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ πιπίλιζαν ἐφτὰ χρόνια τὴν καραμέλα ὅτι—δήθεν— «ἡ ἐπανάσταση ἔγινε για να σωθῆ ή Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν κομμουνισμό», καλοῦν τώρα ἀκόμα και τοὺς ἀριστεροὺς να πλαισιώσουν τά «ἐθνοσωτήρια» κόμματά τους ή διαμαρτύρονται για τὴν δικτατορία (πού οἱ ἴδιοι ὁμως ἐπέβαλαν και στήριξαν), μόλις παραγκωνίστηκαν ἀπὸ τὸ πρῶν ἴνδαλμά τους και ἔχασαν τὴν γλύκα τῆς ἐξουσίας...

Χρειαζεται ὁμως να εἴμαστε ρεαλιστὲς και να μη παραδινώμαστε ὀλότελα στὸ παρελθόν, ὅταν τὸ παρόν προκαλεῖ φόβους και εἶναι ἀβέβαιο τὸ μέλλον.

Πρέπει, λοιπὸν, να χαραχθῆ, ἀπὸ τώρα, ἕνα πραγματικὰ

προοδευτικό, δημοκρατικό (κατά τὰ εὐρωπαϊκὰ πρότυπα) πρόγραμμα, τὸ ὁποῖο νὰ ἀνταποκρίνεται καλύτερα στὶς ἀνάγκες τῶν καιρῶν καὶ στὶς ἐπιθυμίες τοῦ δημοκρατικοῦ λαοῦ. Ἐπιβάλλεται ὁ προγραμματισμὸς τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῶν ἰδεολογικῶν κατευθύνσεων καὶ ἡ ἀνανέωση τῶν στελεχῶν, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ ἕνας νέος, αὐθύπαρκτος, ἄρρηκτα πειθαρχημένος, δημοκρατικά ἐλεγχόμενος καὶ αὐτόφωτος (κομματικά καὶ ἰδεολογικά) ὀργανισμὸς, πού νὰ εἶναι ἱκανὸς καὶ ἔτοιμος νὰ διαδραματίσῃ πρωτεύοντα ρόλο, ὅταν θὰ ὑπάρξουν οἱ κατάλληλες συνθῆκες, ἀφοῦ ζοῦμε μιὰ μεταβατικὴ, ὀπωσδήποτε, περίοδο, πού ἀσφαλῶς θὰ ἀλλάξῃ. "Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀναγκαῖα νὰ γίνων, ἀπὸ τώρα, ἄσχετα μέ τίς ὀποιεσδήποτε πράξεις τῆς ἀναπόφευκτης, δυστυχῶς, σκοπιμότητος, πού ἐνδεχόμενα θὰ ἐπιβάλουν οἱ καιροί, γιὰ τὴν ἐπείγουσα ἀντιμέτωπιση τῶν παροδικῶν σημερινῶν προβλημάτων τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς χώρας...

Ἡ διατήρηση, ἐξ ἄλλου, ἀκμαίου καὶ ἀνόθευτου τοῦ ἀληθινοῦ δημοκρατικοῦ φρονήματος καὶ τῆς ἐνότητος τῶν ἀγνῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων, πού δὲν πρέπει νὰ κινδυνεύσῃ ἐξ αἰτίας τοῦ φυσιολογικοῦ φαινομένου τῆς ὑπάρξεως διαφόρων τάσεων (κ' Ἐλευθερία στὶς συζητήσεις, πειθαρχία στὶς ἀποφάσεις», ὅπως εἶπε ὁ ἀρχηγός), θὰ εἶναι τὸ καλύτερο μνημόσυνο γιὰ τὸν Γεώργιο Παπανδρέου, πού (ἄσχετα ἀπὸ τὰ λάθη, τίς πράξεις ἢ τίς παραλείψεις, πού ἔκαμε, σὰν πρωθυπουργὸς καὶ ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος) ὑπῆρξε γενναῖος ἀγωνιστὴς, ὁ ὁποῖος ἔνωσε, φούντωσε καὶ διατήρησε σὲ ὑψηλά ἐπίπεδα τὸ δημοκρατικὸ κίνημα, μέ τὸν πρωτοφανῆ, διμέτωπο ἀγῶνα, πού χρειάζεται καὶ τώρα νὰ συνεχιστῇ, γιὰτὶ ἀλίμονο στὸν λαὸ καὶ στὸν ἰδεολόγο, πού δὲν ἔχουν δυνατὴ μνήμη, ἀγωνιστικότητα καὶ σταθερότητα ἰδεῶν.

Οἱ ἀνάγκες ὁμῶς τοῦ τώρα δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπορροφήσουν ἀπὸ τὸν προγραμματισμὸ τοῦ αὔριο, πού σύντομα, ἐπίσης, θὰ καταλήξῃ σὲ σήμερα...

(929)5-11-1973)

12.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ νέου χρόνου

Σκόρπιες σκέψεις...

Στὸ σταυροδρόμι τοῦ χρόνου, ἀνάμεσα σ' αὐτὸν πού ἔφυγε καὶ σ' αὐτὸν πού ἔρχεται, μικροί, ἐλάχιστοι, προσωρινοί καὶ ἀδύναμοι, ξεφεύγομε γιὰ λίγο ἀπ' τὸ χαρούμενα στολισμένο, γιορτινὸ, ἐξωτερικὸ περιβάλλον, γιὰ μιὰ ἀποκαλυπτικὴ τομὴ στὸν ἐσωτερικὸ κόσμο μας, γιὰ μιὰ εἰλικρινῆ ἐσωσκόπηση, γιὰ ἓνα ἀπολογισμὸ τῆς ζωῆς στὸν χρόνο πού ἔφυγε...

ΓΙΑ:

— Νὰ θρηνήσουμε γιὰ τὶς εὐκαιρίες πού δὲν ἐκμεταλλευστήκαμε ὥστε νὰ βελτιωθοῦμε.

— Νὰ νεκρολογήσουμε τοὺς πεθαμένους μας, πού πληθαίνουν καὶ ἀραιώνουν τὰ ἀγαπημένα μας πρόσωπα.

— Νὰ λυπηθοῦμε γιὰ ὅσους χάσαμε, σὰν σώματα μὰ περισσότερο σὰν ψυχές, σὰν ἰδεολόγους, ψυχωμένους ἀγωνιστές καὶ τίμιους ἄντρες.

— Νὰ ἀναλογιστοῦμε τὶς προδομένες προσδοκίες καὶ τὶς ἀνεκπλήρωτες ἐλπίδες μας, σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἀτομικῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς μας.

— Νὰ θάψουμε τῶν ὀνείρων μας τὴν ἀνάμνηση.

— Νὰ ἀναλογιστοῦμε πόσο λίγες στιγμὲς ἤμασταν πραγματικά χαριτωμένοι, γενναῖοι, ὠλοκληρωμένοι, ἀσυμβίβαστοι καὶ ἀδούλωτοι ἄνθρωποι καὶ πόσες, πολλὲς ὥρες ἀνθρωπάκια καὶ μικροσυμπεροντολόγοι.

— Νὰ σκεφθοῦμε πόσους κακολογίσαμε, ἀδικήσαμε, πικράναμε καὶ πισώπλατα δολοφονήσαμε ψυχικά.

— Νὰ ἀπογυμνώσουμε τὸν θωρακισμένο ἑαυτοῦλη μας ἀπὸ ἀξιώματα, θέσεις, κατεστημένα, δόξες, πλοῦτη καὶ κάλλη, γιὰ νὰ ἰδοῦμε πόσο λίγο ζυγίζομε στ' ἀλήθεια, πόσο πραγματικά

ἀξιζουμε.

— Νὰ θυμηθοῦμε πόσες φορές κοροϊδέσαμε τούς ἄλλους ἢ ἀκόμη καί τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ μας, στολιζοντάς τον ἐξωτερικά καί ἀφήνοντάς τον γυμνὸ ἐσωτερικά.

— Νὰ φέρουμε στὴν θύμησή μας αὐτοὺς ποὺ μόλις τελευταῖα κορδώνονταν καί καμώνονταν τούς δυνατοὺς, τούς πανίσχυρους, τούς υγιέστατους καί τούς πλουσιώτατους, μὰ τῶρα κείτονται ἄγνωστοι στὰ ἀλώνια τῆς λήθης, τῶν κατκρονονεμένων, τῶν ξεχασμένων, τῶν ἀδύνατων καί τῶν ἀνύπαρκτων...

ΚΑΙ ΤΟΤΕ, ΙΣΩΣ:

— Νὰ μπορέσουμε νὰ νιώσουμε ὅτι δὲν ἔφυγε μόνο τὸ 1973, ἀλλὰ καί ἕνα χρόνος, ἀπὸ τούς λίγους ποὺ πρόκειται νὰ διανύσουν οἱ συνάνθρωποὶ μας μὰ νὰ ζήσουμε καί ἐμεῖς οἱ ἴδιοι.

— Νὰ συλλάβουμε καλύτερα τὸ νόημα τῆς ὑπόλοιπης, σύντομης ζωῆς μας, προγραμματίζοντάς την μὲ μεθοδικότητα καί μὲ ὑψιπετεῖς σκοπούς.

— Νὰ παύσουμε τὸ κυνήγι στὰ βρώμικα νερά τῆς λίμνης τοῦ μικρόκοσμου, τῆς «κοινωνίας τῆς ἀφθονίας», ποὺ μᾶς κατάντησε ὑποχέτρια τῶν ἀνικανοποίητων ἐπιθυμιῶν μας, χωρὶς ψυχικὲς ἀνατάσεις, πνευματικὸς προβληματισμὸς καί ἰδεολογικὲς ἀναζητήσεις, γι' αὐτὸ ἐξαντλούμαστε στὴν προσπάθεια ἱκανοποιήσεως τῶν μικροσυμφερόντων μας, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ αὐτοκαθαιρεθοῦμε καί νὰ κινδυνεύουμε νὰ ὑποβιβαστοῦμε στὰ κατώτερα σκαλοπάτια τοῦ ζωικοῦ βασιλείου.

-- Νὰ στολιστοῦμε μὲ ἄδολη παιδικὴ καρδιά, ἀλλὰ καί μὲ δυνατὸ, ἀντρικὸ μυαλὸ καί μὲ θέληση, καί μὲ ἀκέραιο, εὐθὺ χαραχτήρα.

— Νὰ σκοπεύουμε μακρύτερα, χωρὶς φαρισαϊσμούς καί τυπικότητες, μὲ λιγώτερο μίσος, χωρὶς ἐκδικητικὴτητα, κιτρινισμὸ καί κυνισμὸ, μὲ περισσότερη καλωσύνη καί εὐρύτητα, στὴν σκέψη καί στὰ συναισθήματα.

— Νὰ μάθουμε νὰ ἀνεχώμαστε ἀγόγγυστα τούς ἄλλους, γιὰ νὰ μῶς δέχωνται καί αὐτοὶ μὲ λιγώτερο κόπο.

— Νὰ ἀγαπᾶμε δυνατὰ, ἀπόλυτα, εἰλικρινέστερα, ἄδολα, βαθιὰ, ἀπροσημάτιστα καί ἀνεπιφύλακτα, μιὰ καί ἡ ζωὴ εἶναι ἀβάσταχτα σκληρὴ, ἄνοστη, ἀνυπόφορη καί ἄσκοπη χωρὶς τὴν γλυκιὰ παρηγοριὰ, τὸ βάλσαμο τῆς ἀληθινῆς, μεγάλης καί πολύμορφης ἀγάπης, γιὰ ὅλους καί ἀπ' ὅλους, ποὺ εἶναι ἄξιοι ἀποστειλεῖς ἢ ἀποδέκτες τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ συναισθήματος.

Ἄν νιώσουμε ἔτσι, ἀκόμα καί γιά λίγο, τότε θά μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ζήσαμε ἤ, καί τό σπουδαιότερο, ὅτι ὑπάρχει ἡ ἐλπίδα νά νιώσουμε (ἔστω στιγμιαῖα) πιό σωστά, πιό ἀνθρώπινα, πιό ἐλπιδοφόρα, πρὶν ἀρχίσουμε πάλι τὸν ἀτέλειωτο καί ἀγχώδη ἀγώνα τῶν συμβιβασμῶν, γιά νά κυνηγοῦμε σάν ἀρρωστημένοι χρυσοθήρες τὰ ἄπιαστα ἢ ἀντίθετα, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα γίνονται εὐκόλα ἀρκεῖ νά παραβιάζουμε τὴν συνείδηση καί τὴν ψυχὴ μας καί νά νεκρώνουμε τό πνεῦμα μας, ἢ γιά νά παραδινώμαστε μονόπλευρα στὴν μάταιη ἐπίδειξη καί σὲ τὴν ἀπόλαυση τῆς ὕλης, στὴν μάχη τῆς πλαστογραφίας καί τῆς παραχαράξεως τῶν πάντων, ὅπως τῶν ιδεῶν, τῶν ιδανικῶν, τῶν ἐννοιῶν τῶν λέξεων καί τῶν καταστάσεων, γιά νά ἱκανοποιήσουμε(;) τὰ φθηνὰ ἔνστικτα, τὴν μικρότητά μας, τὸν ἐγωϊσμό, τὴν ἀρχομανία καί τὴν μεγαλομανία μας.

Α Λ Ι Ω Σ :

Θά φύγη σύντομα καί ὁ καινούργιος χρόνος, χωρὶς νά προσέση τίποτε, ἐκτός ἀπὸ ἄγχος, ρυτίδες, ἀπογοητεύσεις, λύπες, πίκρες καί σκόπιμες ὑποκλίσεις, τοῦ σώματος καί τῆς συνειδήσεως, μιά καί μόνο οἱ μεγάλοι, ἰδεολογικοὶ, ἐξωατομικοὶ, οἱ κοινωνικοὶ καί λαϊκοὶ ἀγῶνες καί σκοποὶ καί τὰ ὠραῖα, εὐγενικά, δυνατὰ καί εἰλικρινῆ, συναισθήματα τρέφουν καί καταξιώνουν τὸν ἄνθρωπο, πού, ἀλιώτικα, παλεύει ἄσκοπα γιά νά συμβιβάσῃ ἀπλῶς αὐτὰ πού ἤθελε μὲ ἐκεῖνα πού μπόρεσε, αὐτὰ πού πραγματικὰ πίστευε μὲ ἐκεῖνα πού δέχθηκε νά δείχνῃ πῶς—δῆθεν—πρεσβεύει, καί ἔτσι ἡ ζωὴ του μοιάζει μὲ τὸν μάταιο ἀγώνα ἐνὸς σκαθαριοῦ πού προσπαθεῖ ἀπεγνωσμένα νά συρθῇ καταφορτωμένο στὴν ἀνηφόρα τῶν ὑποχρεώσεων, τῆς ἀνοχῆς, τῆς συνήθειας καί τῆς ἀνούσιας καθημερινότητος, πού ἐπαναλαμβάνεται ὁμοίομορφα, σάν νά γράφεται μὲ καρμπόν...

Θά σκορπισθῇ ἀνεπίστρεπτα καί αὐτὸς ὁ χρόνος (ὅπως καὶ οἱ ὑπόλοιποι) τῆς ζωῆς μας στὸ ἀπέραντο χωνευτήρι τῆς αἰωνιότητος, χωρὶς τελικὰ νά μείνουν ἔστω καί ἓνη ἀπὸ τὸ ὀλιγόχρονο πέρασμα τῆς ἀσημότητάς μας, ὅπως θά σκορπισθοῦν, στὸ καλάθι τῆς λησμονιᾶς καί τῶν ἀχρήστων, καί θά ξεχαστοῦν καί αὐτὲς οἱ σκόρπιες σχέψεις, μόλις ἀρχίσουν καί πάλι νά ξεχύνωνται οἱ δαιμονισμένοι ἄνεμοι ἀπ' τὸν ἀσπὸ τοῦ Αἰῶλου καί συνεχιστῇ ὁ ἀτέρμονος ἀγώνας γιά τὴν προσωρινὴ ἐπιβίωσή μας, πού (χωρὶς πνευματικὴ καλλιέργεια καί ψυχικὴ ἀνάταση,

χωρίς συμμετοχή σε ιδεολογικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς
ἀγώνες) καταλήγει ὀπωσδήποτε σε μόνιμη ἐκμηδένιση καὶ
ἐξαφανισμό...

(938)7-1-1974)

3
5
8
13
16
19
22
24
27
30
34
36
38

Τὸ βιβλίον αὐτὸ τυπώθηκε (σέ
χιλία ἀντίτυπα) στὸ τυπογραφεῖο
τῆς Κατερίνης τῶν κ.κ. Γ. Θεοδω-
ρίδη-Ἀ. Τσουφλίου, τὸν Σεπτέμ-
βριο τοῦ 1974, γιὰ λογαριασμό καὶ
μὲ τὴν φροντίδα τοῦ συγγραφέα,
(Μόνιμη διεύθυνσή του: Κεντρικὴ
ὁδὸς, ἀριθ. 8, Βέροια, τηλ. 22.132).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προλεγόμενα	3
1. 'Ο άξιος πολιτικός...	5
2. Χαιρετισμός στους φοιτητές...	8
3. Παράδειγμα πρὸς άποφυγή...	13
4. Οί δημόσιοι άνδρες πρέπει νά λογοδοτοῦν	16
5. Μὲ πιστη ἀλλὰ καί μὲ είλικρίνεια...	19
6. 'Η άρχή τῆς άρχῆς	22
7. Δέν άλλαξε τὸ παρελθόν;	24
8. Βιργινία, 'Αρσένιος καὶ Χατζηκαθβίας	27
9. «Οί κλειδοκράτορες»	30
10. Γεώργιος Παπανδρέου (άποχαιρετιστήριο)	34
11. Γεώργιος Παπανδρέου	36
12. Σκόρπιες σχέψεις...	38

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗΣ

Ἐγεννήθη (1934) εἰς τὸ χωριὸν Ράχη Ἡμαθίας (Βεροίας), ὅπου ὁ πατὴρ του ὑπηρέτει ὡς διδάσκαλος.

Ἐσπούδασεν (ἐργαζόμενος) καὶ ἔλαβε πτυχίον τῆς Παντείου, Ἀνωτάτης Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν Ἀθηνῶν (1956) καὶ τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1958). Δικηγόρος τοῦ Πρωτοδικείου Βεροίας ἀπὸ τὸ 1961, προαχθεὶς παρ' Ἐφέταις (1968).

Ἠσχολήθη, παραλλήλως, μέ τὴν δημοσιογραφίαν, διακριθεὶς διὰ τὴν παρρησίαν καὶ τὴν μαχητικότητά του, διὰ τοῦτο καὶ ἐδιώχθη ποι-

κιλοτρόπως κατὰ τὴν τελευταίαν ἑπταετίαν.

Ἔχει συγγράψει πλῆθος νομικῶν καὶ ἱστορικῶν μελετῶν, διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν τὸν ἀνεκήρυξεν (1970) ἀντεπιστέλλον μέλος της.

Ἀνέπτυξε πλουσίαν κοινωφελῆ δράσιν, διατελέσας Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Δικηγορικοῦ συλλόγου Βεροίας (αἰρετός, παυθείς), τοῦ Τουριστικοῦ Ὁμίλου, τοῦ Μορφωτικοῦ Κέντρου κ. ἄ. ὡς καὶ μέλος τῆς Εὐξείνου Λέσχης, τῆς ἑταιρείας ἱστορικῶν συγγραφέων, τοῦ Ἀθλητικοῦ ὁμίλου «Βέροια», Παλαιῶν Προσκόπων κ. ἄ., ἀνεκηρύχθη δὲ μέγας εὐεργέτης τῆς ἀδελφότητος «Πελεκάν».

Κατὰ τὴν 19ην Αὐγούστου 1974 ὤρκισθη Νομάρχης τῆς Περιφέρειας, ἐπιλεγείς ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἐθνικῆς ἐνότητος.

Ἔσται πολιτευτὴς τῆς Ἐνώσεως Κέντρου, εἰς τὸν νομ. Ἡμαθίας.